

Conseil Supérieur de la Justice

Hoge Raad voor de Justitie

Verslag over het algemeen toezicht op en de bevordering
van de aanwending van de middelen van interne controle binnen de
rechterlijke orde

Kalenderjaren 2002-2003

Goedgekeurd tijdens de algemene vergadering van 24 november 2004

Inhoudstafel

1. Wettelijk kader	1
2. Methodologie	2
3. Vaststelling m.b.t. de rapportering	3
4. Bespreking van de middelen van interne controle	4
4.1. <i>Toezicht op de regelmatigheid van de dienst, handhaving van de orde, handhaving van de tucht, en uitvoering van de wetten en verordeningen in de hoven en rechtbanken (art. 140 en 399, Ger. W.)</i>	4
4.2. <i>De opdrachten van de algemene vergaderingen van de hoven en rechtbanken (art. 340, Ger. W.)</i>	11
4.3. <i>Hiërarchisch toezicht van de hoven en rechtbanken (art. 398, Ger.W.)</i>	23
4.4. <i>Het hiërarchisch toezicht binnen het openbaar ministerie (art. 400 en 402 Ger. W.)</i>	27
4.5. <i>Kennisgeving van de miskening van de ambtsplichten van de leden van het openbaar ministerie (art. 401 Ger. W.)</i>	29
4.6. <i>Toezicht op de referendarissen bij het Hof van cassatie (art. 402bis Ger. W.)</i>	30
4.7. <i>Toezicht door het openbaar ministerie op griffiers, griffiepersoneel, vertalers, opstellers, en beampten van alle rechtbanken, vredegerichten en politierechtbanken (art. 403 Ger. W.)</i>	31
4.8. <i>Onttrekking van de zaak aan de rechter op grond van openbare veiligheid (651 Ger.W.)</i>	34
4.9. <i>Onttrekking van de zaak aan de rechter wegens langdurig beraad (652 Ger.W.)</i>	35
4.10. <i>De wraking (art. 838 Ger.W.)</i>	41
4.11. <i>Vernietiging wegens machtsoverschrijding (art. 1088 Ger.W.)</i>	46
4.12. <i>Aangifte van rechterlijke beslissingen door de procureur-generaal op bevel van de minister van Justitie (art. 441 Wetboek van Strafvordering)</i>	47
4.13. <i>Cassatie in het belang van de wet (art. 442 Wetboek van Strafvordering)</i>	49

1. Wettelijk kader

Het vierde jaarlijks verslag van de Hoge Raad voor de Justitie (HRJ) over het toezicht op de middelen van interne controle bespreekt de kalenderjaren 2002 en 2003.

De bevoegdheden van de Verenigde Advies- en Onderzoekscommissie (V.A.O.C.) inzake het algemeen toezicht op en de bevordering van het gebruik van de middelen van interne controle binnen de rechterlijke orde zitten vervat in art. 259*bis*-14 Ger.W.

De verschillende mechanismen voor interne controle zijn opgenomen in de wet:

1. **140 Ger. W.** Toezicht op de regelmatigheid van de dienst.
2. **140 Ger. W. en 399 Ger. W.** Toezicht op de regelmatigheid van de dienst - Handhaving van orde en tucht, regelmatige uitoefening van de dienst, uitvoering van wetten en verordeningen in hoven en rechtbanken.
3. **340 Ger. W.** De opdrachten van de algemene vergaderingen van hoven en rechtbanken.¹
4. **398 Ger.W.** Hiërarchisch toezicht van de hoven en rechtbanken.
5. **400 Ger. W. en 402 Ger.W.** Het hiërarchisch toezicht binnen het openbaar ministerie.
6. **401 Ger. W.** Kennisgeving van de miskenning van de ambtsplichten van de leden van het openbaar ministerie.
7. **402bis Ger. W.** Toezicht op de referendarissen van het Hof van Cassatie.
8. **403 Ger. W.** Toezicht op de leden en het personeel van de griffies en op de personeelsleden van de parketten.
9. **404 tot 414 Ger. W.** Tuchtrect.
10. **651 Ger. W.** Onttrekking van de zaak aan de rechter op grond van openbare veiligheid.
11. **652 Ger. W.** Onttrekking van de zaak aan de rechter wegens langdurig beraad.
12. **838 Ger. W.** Wraking.
13. **1088 Ger. W.** Vernietiging ingevolge machtsoverschrijding.
14. **441 W. Sv.** Aangifte van rechterlijke beslissingen door de procureur-generaal op bevel van de Minister van Justitie.
15. **442 W. Sv.** Cassatie in het belang van de wet.

Aangezien het wettelijk kader voor deze materie in de beschouwde periode ongewijzigd bleef, volstaat het te verwijzen naar hetgeen hierover werd uiteengezet in het eerste jaarverslag, dat over het gerechtelijk jaar 1999-2000 handelde.

¹ De informatie die in het kader van art. 259*bis*-14 Ger. W. – in voorkomend geval – door de V.A.O.C. wordt gevraagd over de toepassing van artikel 340 Ger. W. beschouwd als middel van interne controle, is uiteraard te onderscheiden van het verslag over de werking van de rechterlijke orde dat de hoven en rechtbanken in uitvoering van art. 340, §2, Ger. W. elk jaar aan de Hoge Raad voor de Justitie en van de verslagen die de hoven overeenkomstig art. 340, §3, lid 2, 2°,3° en 4° Ger. W. aan diverse instanties moeten bezorgen.

2. Methodologie

1. In de vorige verslagen kwam duidelijk naar voor dat de wijze waarop de wetteksten zijn opgemaakt zeer weinig aanwijzingen geeft aan de korpschefs aangaande de inhoud van de uit te voeren controle. Het gevolg is dat de aanwending van de interne controlemiddelen erg uiteenlopend is. In dit verslag zal de Hoge Raad trachten om, naast de cijfermatige gegevens, een beschrijving te geven van de verschillende manieren waarop de interne controlemiddelen door de korpschefs worden aangewend en – waar mogelijk - een soort van “eerste richtlijnen” te distilleren om de controlemiddelen inhoudelijk meer vorm te geven.
2. Ook dit jaar werd gewerkt met voorgestructureerde formulieren (vragenlijsten) om de gegevens m.b.t. de toepassing van de verschillende wetsartikelen inzake interne controle te verzamelen. De formulieren werden opnieuw herwerkt of verfijnd om meer expliciete antwoorden te verkrijgen en om ze beter te laten aansluiten op de langetermijnvisie van de Hoge Raad, namelijk geen uitsluitend kwantitatieve maar een in hoofdzaak kwalitatieve analyse (praktijken) van de middelen van interne controle. Zo werden bij voorbeeld de vragen over artikel 400 en 402 Ger. W. samengebracht in één formulier en de vragen over artikel 404 tot 414 Ger. W. (tuchtrecht) niet meer in een apart formulier gesteld, maar opgenomen in de andere formulieren.
3. De uiterste inleveringsdatum van de formulieren werd bepaald op 31 januari 2004. Op 21 januari 2004 werd dit in herinnering gebracht. Korpschefs die niet antwoordden, ontvingen op 26 februari 2004 nogmaals een herinneringsbrief, ditmaal met het verzoek om zo snel mogelijk te antwoorden.
4. Hoewel gevraagd werd op alle vragen een volledig antwoord te geven, wordt opnieuw vastgesteld dat de kwaliteit van de antwoorden zeer variabel is. Sommige korpschefs antwoorden zeer summier of zeer vaag op bepaalde vragen, anderen antwoorden uitgebreid. Conclusies kunnen dan ook alleen met de nodige voorzichtigheid geformuleerd worden. Het verschillend invullen van de formulieren wijst immers niet altijd op verschillen bij de korpschefs in de aanwending van de controlemiddelen.
5. Gezien de verslaggeving over de middelen van interne controle tot nog toe met een jaar vertraging gebeurde, werd ervoor geopteerd om dit jaar via een inhaalbeweging de beide kalenderjaren 2002 en 2003 te behandelen.
6. Hierna volgt een artikelsgewijze bespreking van de middelen van interne controle. Telkens wordt nagegaan:
 1. wat de doelstelling van de wet is;
 2. hoe het toezicht in concreto binnen de rechterlijke organisatie wordt uitgeoefend;
 3. welke tekortkomingen er door de korpschefs werden vastgesteld;
 4. welke opmerkingen en aanbevelingen de Hoge Raad hierbij formuleert.

3. Vaststelling m.b.t. de rapportering

Van de 152 aangeschreven korpschefs hebben er, zelfs na herinnering, 4 niet geantwoord en dit zonder enige uitleg of verklaring te geven. Het zijn de voorzitters van de Rechtbank van Eerste Aanleg te **Dinant**, de Arbeidsrechtbank te **Leuven**, de arbeidsauditeur van het Arbeidsauditoraat te **Brussel** en de voorzitter van de Franstalige algemene vergadering van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank van het rechtsgebied van het Hof van beroep te **Brussel**.

De Hoge Raad wijst erop dat deze gerechtelijke instanties geacht worden jaarlijks een verslag uit te brengen over het gebruik van de middelen van interne controle, aan de verenigde advies- en onderzoekscommissie van de Hoge Raad en aan de minister van Justitie. Op basis van die verslagen brengt de verenigde advies- en onderzoekscommissie op haar beurt jaarlijks verslag uit over de wijze waarop de middelen van interne controle worden aangewend en hun werking kan worden verbeterd.

Door het niet antwoorden komen deze gerechtelijke instanties dus niet alleen tekort aan hun wettelijke verplichting, maar verhinderen zij ook dat de Hoge Raad zijn wettelijke opdracht uitvoert. Het is voor de verslaggeving immers noodzakelijk om een algemeen en volledig overzicht te hebben van het gebruik van de middelen van interne controle. Tenslotte is het al even belangrijk dat de korpschefs via dit verslag informatie krijgen over de wijze waarop de interne-controlemechanismen in andere arrondissementen en rechtsgebieden worden toegepast zodat zij er eventueel inspiratie in kunnen vinden.

4. Bespreking van de middelen van interne controle

4.1. Toezicht op de regelmatigheid van de dienst, handhaving van de orde, handhaving van de tucht, en uitvoering van de wetten en verordeningen in de hoven en rechtbanken (art. 140 en 399, Ger. W.)

“[Onverminderd de toepassing van de artikelen 143bis en 143ter] waakt de procureur-generaal bij het hof van beroep, onder het gezag van de minister van Justitie, voor de handhaving van de orde in de hoven en in de rechtbanken.

[Onverminderd de toepassing van de artikelen 143bis en 143ter] waken de procureur-generaal, de procureur des Konings en de arbeidsauditeurs, onder hetzelfde gezag, voor de handhaving van de tucht, de regelmatige uitoefening van de dienst en de uitvoering van de wetten en verordeningen in de rechtbanken.

Wanneer de procureur-generaal, de procureur des Konings of de arbeidsauditeur dienaangaande opmerkingen heeft te maken, zijn de eerste voorzitter van het hof en de voorzitter van de rechtbank ertoe gehouden op zijn verzoek de algemene vergadering bijeen te roepen.”

1. Doelstelling van de wet

“De ambtenaren van het openbaar ministerie zijn ambtenaren van de uitvoerende macht bij de rechtbanken. Hun taak bestaat erin om in de vonnissen die zullen worden uitgesproken de wetten van openbare orde te doen respecteren, en om de uitgesproken vonnissen te doen uitvoeren. Tal van bevoegdheden in burgerlijke zaken komen toe aan het openbaar ministerie. Zij zijn verschillend al naargelang de mate waarin zij deel uitmaken van het specifieke werk van de rechter. Gemeenschappelijk aan al die aldus gediversifieerde interventies is dat zij verband houden met het uitoefenen van taken die aan het gezag van de regering toekomen in zijn rol van beschermer en bewaker van de openbare orde. Het valt nauwelijks te ontkennen dat het openbaar ministerie de activiteit zelf van de uitvoerende macht uitvoert wanneer het waakt over de regelmatigheid van de dienst van de hoven en rechtbanken.” “In de Commissie voor de Justitie van de Kamer werd gevraagd om te preciseren wat het toezichtrecht van het openbaar ministerie inhoudt. Komt die opdracht niet toe aan de voorzitter van de rechtbank? De voorgestelde tekst, aldus het verslag van M. Hermans, werd overgenomen in artikel 6 van het decreet van 16-24 augustus 1790 [*In iedere rechtbank zal de commissaris van de Koning waken over de handhaving van de tucht en de regelmatigheid van de dienst in de rechtbank op de wijze die zal worden bepaald door de Assemblée nationale.*] Het openbaar ministerie is de geëigende tussenpersoon tussen de rechterlijke en de uitvoerende macht. Het openbaar ministerie brengt de minister van Justitie de moeilijkheden ter kennis die kunnen optreden in de werking van de rechtbanken – personeel, gebouwen, materiële uitrusting, enz. Eventueel kan hij bij de rechtbank een tuchtvordering aanhangig maken. Hij waakt eveneens over de regelmatige werking van de dienst.”

Het is de bedoeling van de artikelen 140 en 399 van het Gerechtelijk Wetboek het openbaar ministerie in staat te stellen een algemeen toezicht uit te oefenen op de werking van de terechtzittingen: samenstelling van de zetel, aantal op de rol ingeschreven zaken, stand van de hangende zaken, aantal uitgesproken vonnissen, aantal tussenvonnissen, aantal zaken dat werd uitgestelde uitspraken, aantal zaken in beraad, aantal uitgestelde zaken, aantal zaken in voortzetting, “rationeel” tijdsgebruik op de terechtzittingen, regelmatigheid van de vonnissen “naar de vorm”, en toezicht op de griffies.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

a) Toezicht op de regelmatigite uitoefening van de dienst, de handhaving van de orde, de handhaving van de tucht, en de uitvoering van de wetten en verordeningen

Bij het **parket van cassatie** gebeurt dat toezicht door de aanwezigheid van het openbaar ministerie op alle zittingen; er wordt op gewezen dat de handhaving van de orde tot de bevoegdheid van de kamervoorzitter behoort.

Bij de **parketten-generaal** gebeurt het toezicht door de controle van de zittingsverslagen van de hoven van beroep en de arbeidshoven, die eventuele incidenten vermelden; in de rechtbanken gebeurt de controle door middel van rapporten die door de procureurs des Konings en door de arbeidsauditeurs rechtstreeks aan de procureur-generaal gericht worden. Dat komt vaak tot stand in samenspraak met de eerste voorzitter en desgevallend met de hoofdgriffier van het hof. De magistraten van de zetel en de contactmagistraten signaleren de eventuele tekorten.

Slechts een enkel parket-generaal deelt mee dat er *“geen gestructureerde controle georganiseerd wordt, maar dat het overleg tussen de eerste voorzitter, de procureur-generaal en de hoofdgriffier ertoe leidt dat onregelmatigheden vastgesteld worden. In ieder geval functioneren alle kamers goed. De arresten worden behalve in uitzonderlijke dossiers binnen de maand gewezen. Rekening houdende met zijn bezetting mogen de activiteiten van het hof normaal genoemd worden.”*

Op het niveau van de **procureurs des Konings**, gebeurt het toezicht via:

- de controle van het register van de zittingen en de vonnissen;
- de controle van de zittingsverslagen;
- de dienstnota's;
- de controle van het begin en einde van de zittingen;
- door de rechtstreekse contacten tussen de procureur des Konings en de voorzitter, vooral in de “kleine of middelgrote” rechtscolleges;
- via de zittingsmagistraten, die eventuele problemen signaleren;
- de aanwezigheid van de procureur des Konings op de algemene vergaderingen van de rechtbank, waar hij alle opmerkingen maakt die hij belangrijk vindt;
- de inspectie van griffies een keer per jaar (een enkel geval);
- de opvolging van de dossiers die in onderzoek werden gesteld.

Acht parketten van eerste aanleg delen echter mee dat ze geen speciaal toezicht uitoefenen op de regelmatigheid van de dienst: de tussenkomsten gebeuren per geval, als er een probleem gesignaleerd wordt.

Op het niveau van de **arbeidsauditeurs** deelt men bovendien de volgende controlemiddelen mee:

- het ambtshalve onderzoek bij klachten;
- het onderzoek van de proceduredossiers;
- het toezicht op de naleving van termijnen bij de uitspraken;
- de controle van de statistieken.

b) Punten die werden besproken met de korpschef, met de hoofdgriffier en vragen die ter sprake kwamen in de verslagen van de zittingsmagistraten

Het **parket van cassatie** vindt het niet gepast om een gedetailleerd verslag uit te brengen over de behandelde thema's gezien hun zeer sporadische karakter.

Bij de **parketten-generaal** zijn het

- de organisatie van de zittingen;
- problemen met betrekking tot de verdeling van de zaken over de verschillende kamers;
- de samenstelling van de kamers;
- de foutieve interpretatie van sommige wettelijke bepalingen door de magistraten van de zetel;
- de organisatie van de assisenzittingen

die met de eerste voorzitter besproken werden.

- de organisatie van de dienst;
- de eventuele tekortkomingen van de griffiers op de zittingen;
- de afwerking van de statistieken

die met de hoofdgriffier besproken werden.

- de problemen met betrekking tot de organisatie en het verloop van de zittingen;
- de problemen in verband met de samenstelling van de zetel;
- de betrekkingen met de balie;
- de schatting van de duur van de zaken of de vraag om uitstel

die ter sprake kwamen in de verslagen van de zittingsmagistraten.

Op het niveau van de **procureurs des Konings** en van de **arbeidsauditeurs** zijn het

- de aanvragen tot uitstel;
- het aantal vastgestelde zaken per correctionele zitting;
- de naleving van de zittingsrol;
- de betrekkingen parket/onderzoeksrechters;
- de noodzaak voor bijkomende (correctionele) zittingen;
- de juridische relevantie van bepaalde beslissingen;
- het respect voor de wettelijke bepalingen op het gebied van de procedure

die met de voorzitter besproken werden.

- het toezicht op de dossiers die voor de raadkamer moeten vastgesteld worden;
- de terbeschikkingstelling van de vonnissen voor hun tenuitvoerlegging;
- de houding en de werkwijze van bepaalde griffiers tijdens de zitting;
- de noodzaak om bijkomende zittingen te voorzien "*om te ontlasten*"

die met de hoofdgriffier werden besproken.

- de te frequente aanvragen tot uitstel;
- de spanningen die tussen magistraten van de zetel en parketmagistraten kunnen bestaan;
- de afwezigheid van advocaten op de zitting;
- de “stoelendans” in de kamers met drie rechters (één arrondissement);
- de juridische juistheid van de uitspraken;
- het aantal zaken in beraad
- het verloop van de zittingen en de houding van bepaalde magistraten van de zetel en van bepaalde griffiers;
- de afwezigheid van magistraten in sociale zaken, wat tot nutteloze uitstellen leidt (arbeidsrechtbanken)

die ter sprake kwamen in de verslagen van de zittingsmagistraten.

c) **Toezicht op de statistieken van de vonnissen en arresten, de activiteiten betreffende de zittingen, de divergentie en de achterstand in het rechtspreken, de juridische juistheid van de uitspraken, de afwezigheden, het personeelsbestand en de opvolging van de vergaderingen.**

Het **parket van cassatie** antwoordt dat het al die vormen van toezicht uitoefent.

De **parketten-generaal** antwoorden eveneens dat zij al die toezichtsvormen uitoefenen, met uitzondering van één negatief antwoord wat de opvolging van de vergaderingen betreft en van een tweede negatief antwoord met betrekking tot de achterstand in de rechtspraak.

Op het niveau van de **parketten van de procureur des Konings** vindt de controle van het geheel van de aangehaalde punten in ruime mate plaats. Van de 27 ontvangen antwoorden zijn er niettemin een aantal negatieve antwoorden voor:

▪ de zittingsverslagen:	2
▪ de duur van de zittingen:	1
▪ de achterstand in de rechtspraak:	2
▪ de juridische juistheid van de uitspraken:	1
▪ de divergentie in de rechtspraak:	4
▪ de afwezigheden:	6
▪ het personeelsbestand:	8
▪ de opvolging van de vergaderingen:	8

Op het niveau van de **arbeidsauditoraten** vindt de controle van het geheel van de aangehaalde punten eveneens in ruime mate plaats. Van de 24 ontvangen antwoorden zijn er niettemin een aantal negatieve antwoorden voor:

▪ de statistieken van de vonnissen en arresten:	1
▪ het aantal zaken per zitting:	1
▪ de duur van de zittingen:	2
▪ het aantal en de motieven van de uitstellen:	2
▪ de achterstand in de rechtspraak:	5
▪ de juridische juistheid van de uitspraken:	3
▪ de divergentie in de rechtspraak:	5

- het personeelsbestand: 3
- de opvolging van de vergaderingen: 2

d) Vastgestelde onregelmatigheden

Het **parket van cassatie** en de **parketten-generaal** bevestigen dat ze geen enkele onregelmatigheid hebben vastgesteld naar aanleiding van de uitgevoerde controles.

Op het niveau van de **parketten van de procureur des Konings** en van de **arbeidsauditoraten** werden de volgende onregelmatigheden vastgesteld:

- (soms aanzienlijke) vertragingen in de uitspraak;
- correctionele kamers waar de zittingen systematisch met vertraging beginnen, waar uitstel zonder geldige reden wordt toegekend;
- vertragingen te wijten aan de griffie;
- tacteloosheid van een hoofdgriffier van een vredegerecht;
- alcoholisme, nalatigheid en ongewettigde afwezigheid van een hoofdgriffier van een vredegerecht.

e) Maatregelen om de vastgestelde onregelmatigheden te verhelpen

Aangezien het **parket van cassatie** en de **parketten-generaal** negatief hebben geantwoord voor punt d), was er geen enkele maatregel nodig.

De maatregelen die door de **procureurs des Konings** en de **arbeidsauditeurs** werden genomen om de hoger vermelde problemen te verhelpen, waren:

- overzending van de zaak naar de eerste voorzitter van het hof van beroep voor disciplinaire behandeling;
- persoonlijke tussenkomst van de korpschef bij de betrokken magistraat;
- strafrechtelijke vervolging ten laste van een hoofdgriffier (strafvordering vervallen als gevolg van zijn overlijden tijdens het onderzoek);
- inlichten van de procureur-generaal voor disciplinaire behandeling;
- poging tot overleg tussen de procureur des Konings en de voorzitter van de rechtbank voor wat betreft de correctionele zittingen die systematisch met vertraging beginnen of waar uitstel zonder geldige reden wordt verleend (de kamervoorzitters hebben tegengeworpen dat zij als enigen bevoegd zijn voor het uitstellen van een zaak en de toepassing van een systeem van instaatstelling);
- de voorzitter van de rechtbank roept tot de orde.

f) Effect van de maatregelen die werden genomen om de vastgestelde onregelmatigheden te verhelpen

Aangezien het **parket van cassatie** en de **parketten-generaal** negatief hebben geantwoord voor punt d) was er geen enkele maatregel nodig.

Over het algemeen zijn de **procureurs des Konings** en de **arbeidsauditeurs** van mening dat de maatregelen voldoende waren om een einde te stellen aan de vastgestelde onregelmatigheden, zelfs al is de toepassing van enkele van die maatregelen (bij voorbeeld naleving van het

aanvangsuur van de terechtzittingen, overbrenging van gedetineerden, overleg tussen de voorzitter en het parket voor de rechtsdagbepalingen, enz.) nog vatbaar voor verbetering.

g) Gevolg dat werd verleend aan de getroffen maatregelen en voortgangscontrole

Doorgaans zorgen de parketten en auditoraten voor de opvolging van de genomen maatregelen door de zittingsmagistraten te verzoeken tijdens de zitting waakzaam te zijn, om te vermijden dat de onregelmatigheden zich opnieuw zouden voordoen.

h) Oorzaak van de vastgestelde tekortkomingen

De meegedeelde onregelmatigheden waren ofwel individueel ofwel structureel.

De meegedeelde structurele problemen zijn:

- te weinig en onvoldoende gekwalificeerd personeel (politie mensen, bewakers...);
- toepassen door een correctionele kamer van een systeem van instaatstelling dat niet aangepast is aan correctionele zittingen (zaken voor pleidooien vastgesteld verschillende maanden vooraf met een termijn voor pleidooien aangepast aan de eisen van de advocaten).

i) Aanwending van de toezichtbevoegdheid ingevolge een vraag van een openbare overheid of een rechtzoekende

Het antwoord is negatief voor het **parket van cassatie**.

De **parketten-generaal** melden een aantal klachten die voornamelijk komen van privé-personen of advocaten en hoofdzakelijk betrekking hebben op dossiers die een vertraging opliepen bij de rechtsdagbepaling. Het doel van deze klachten was vooral een snellere rechtsdagbepaling te verkrijgen. In een geval wordt de klacht gesignaleerd van een privé-persoon in het kader van een medische expertise; de expert werd van de lijst geschrapt.

Er blijken minder klachten te zijn op het niveau van de **parketten** en de **arbeidsauditoraten**. Er worden bijvoorbeeld klachten gesignaleerd, die een tussenkomst van de politie beogen (in dat geval wordt het dossier naar het Comité P verwezen) of racistisch gedrag vanwege een rechter in sociale zaken in het kader van zijn privé-leven (er werd een tuchtprocedure ingesteld, maar deze verviel als gevolg van het overlijden van betrokkene).

j) Bijeenroeping van een algemene vergadering ingevolge vastgestelde onregelmatigheden

Dat was voor geen enkel korps van het openbaar ministerie het geval.

Algemene opmerkingen van enkele korpschefs over de toepassing van de artikelen 140 en 399

Er wordt op gewezen dat de begrippen “dienst in het hof/de rechtbank” en “regelmatigheid” moeten worden gepreciseerd. Het valt te vrezen dat op die manier de praktijken zoals thuiswerk zich ontwikkelen binnen de griffies zonder dat het parket op deze werkwijze en de gevolgen die daarmee kunnen verbonden zijn, controle kan houden.

Een arbeidsauditeur drukt dat als volgt uit: *“Er is geen achterstand bij de rechtbank of het auditoraat. Het belang van de burgerlijke geschillen is al jarenlang onderhevig aan een constante neerwaartse beweging. Als onze taken in strafzaken niet waren toegenomen zouden we nu geconfronteerd worden met een tekort aan werk. Ik vrees dat het enige risico voor de sociale rechtspraak (als er niet snel nieuwe geschillen komen) is dat ze langzaam inslaapt. Tijdsgebrek is gevaarlijk voor de kwaliteit van het werk, maar te veel tijd is schadelijk voor het actievermogen”*

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

De vastgestelde tekortkomingen bestaan hoofdzakelijk uit vertraging in de uitspraak en slechte werking van de kamers, vooral de correctionele (in die kamers moet het openbaar ministerie aanwezig zijn).

Op het niveau van de griffies zijn de tekortkomingen vaak het gevolg van een gebrek aan beroepseer van bepaalde griffiers.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

a) Opmerkingen

De antwoorden op de vraag met betrekking tot de toegepaste controletypes (zie punt 2.c) vragen om verduidelijking. Zoals al hoger onderstreept werd, oefenen een aantal parketten geen controle uit op de divergentie in de rechtspraak, op de afwezigheden of op het personeelsbestand. Hetzelfde kan gezegd worden over de arbeidsauditoraten.

Meer algemeen blijkt uit de antwoorden ook dat de controle vaak *reactief* is in plaats van *pro-actief*: proactieve controle behelst geen reactie op gerapporteerde onregelmatigheden, maar is een geheel van controles op procedures en activiteiten met de bedoeling het risico op onregelmatigheden in te perken.

Tevens moet worden opgemerkt dat de verslagen van de procureurs des Konings en van de voorzitters van de rechtbanken sterk uiteenlopend zijn voor de antwoorden betreffende de vastgestelde onregelmatigheden. Bij voorbeeld:

- een procureur des Konings vermeldt dat een rechter zich diende te verantwoorden over een grote achterstand in zijn uitspraken en dat een correctionele kamer systematisch vertraging opliep – tot een half uur – in de aanvang van de terechtzittingen. Het verslag van de voorzitter van de betrokken rechtbank stelt daarentegen dat geen enkele onregelmatigheid werd vastgesteld.
- een andere procureur des Konings vermeldt een grote achterstand waarvan de oorzaak bij de hoofdgriffier ligt. De voorzitter van de betrokken rechtbank daarentegen rapporteert daarover niets, maar vermeldt wel dat de rechters van de correctionele kamers zich erover beklagen dat de magistraten van het openbaar ministerie onvoldoende rekening houden met de structurele problematiek van een te kleine personeelsformatie van magistraten van de zetel en niet altijd nauwgezet zijn in de uitoefening van hun ambt
- een procureur des Konings heeft in twee vredegerichten onregelmatigheden vastgesteld, terwijl de voorzitter van de rechtbank geen enkele melding maakt van onregelmatigheden.
- een andere procureur des Konings vermeldt dat voor de uitspraak van sommige vonnissen de wettelijke termijn van één maand werd overschreden, en dat een vonnis werd gewezen na een termijn van drie maanden, terwijl de voorzitter van de rechtbank geen enkele tekortkoming signaleert.

- een procureur des Konings vermeldt dat de werking van een rechtbank met vier zetels werd ontregeld doordat een “zieke” magistraat had gewacht om zijn niet beschikbaarheid te melden, terwijl de voorzitter van de rechtbank geen enkele onregelmatigheid meldt..

b) Aanbevelingen

- Het is absoluut noodzakelijk dat de korpschefs hun wettelijke verplichting om een jaarlijks verslag over de interne controle op te stellen, nauwgezet nakomen.
- De voorzitters van de rechtbanken dienen de in hun rechtscollege vastgestelde tekortkomingen en/of onregelmatigheden nauwkeurig te vermelden. In de toekomst zal de Hoge Raad voor de Justitie, indien hij een discrepantie vaststelt tussen de verslagen van de procureur des Konings en de voorzitter van de rechtbank, de betrokken korpschefs daarover om uitleg vragen en uit de verstrekte antwoorden de nodige conclusies trekken. Indien de vraag om uitleg onbeantwoord blijft, dan zal de Hoge Raad ambtshalve zijn conclusies trekken.

4.2. De opdrachten van de algemene vergaderingen van de hoven en rechtbanken (art. 340, Ger. W.)

§ 1. *[W.13 maart 2001, art. 11, 1o. - Bij elk hof en elke rechtbank en in elk rechtsgebied van het hof van beroep wat betreft de vrederechters, de rechters in de politierechtbank, de toegevoegde vrederechters en de toegevoegde rechters in de politierechtbank wordt een algemene vergadering opgericht.*

De algemene vergadering van vrederechters en rechters in de politierechtbank heeft haar zetel op het hof van beroep.]

§ 2. *W. 22 december 1998, art. 67. – De algemene vergadering wordt bijeengeroepen :*

1o [W.13 maart 2001, art. 11, 2o. - hetzij om te beraadslagen en te beslissen over onderwerpen die voor alle kamers of voor de vrederechters of de rechters in de politierechtbank van belang zijn, hetzij ter behandeling van zaken van openbare orde die tot de bevoegdheid van één van deze rechtscolleges of de algemene vergadering van vrederechters en rechters in de politierechtbank behoren;]

2° voor het opstellen van het werkingsverslag bedoeld in § 3;

3° voor de verkiezing van de magistraten belast met de evaluatie en hun plaatsvervangers;

4° voor de aanwijzing in de adjunct-mandaten;

5° voor de voordrachten bij de aanwijzing in de bijzondere mandaten.

6° [W.13 maart 2001, art. 11, 5o voor de verkiezing van de voorzitter en de plaatsvervangende voorzitter van de algemene vergadering van vrederechters en rechters in de politierechtbank.]

Artikel 23 van de wet van 13 maart 2001 bepaalt dat die wet in werking treedt de dag van zijn bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, met uitzondering van artikel 19 dat op 2 augustus 2000 uitwerking heeft. De bekendmaking van de wet gebeurde op 30 maart 2001.

§ 3. *De werkingsverslagen worden opgesteld en overgezonden voor 31 maart van elk jaar door de rechtbanken en de algemene vergaderingen van de vrederechters en de rechters in de politierechtbanken, voor 31 mei van elk jaar door de hoven.*

Uiterlijk tegen 1 oktober van het jaar dat voorafgaat aan datgene waarin een beslissing over de verlenging van de aanvullende kamers moet genomen worden, stellen de eerste voorzitters van de hoven van beroep een tussentijds verslag over de werking van de aanvullende kamers en de gerechtelijke achterstand op.

De Minister van Justitie bepaalt, op voorstel van de Hoge Raad voor de Justitie, het standaardformulier volgens hetwelk de werkingsverslagen worden opgesteld.

Ze behandelen met name de volgende punten met betrekking tot het afgelopen kalenderjaar :

a) de evolutie van de personeelsformaties en de personeelsbezetting;

b) de logistieke middelen;

c) de organisatie;

d) de overlegstructuren;

e) de statistieken;

f) de evolutie van de hangende zaken;

g) de evolutie van de werklust;

h) de evolutie van de gerechtelijke achterstand.

Desgevallend wijst het werkingsverslag de behoeften aan en bevat het voorstellen om de werking van het rechtscollege verbeteren en de gerechtelijke achterstand weg te werken.

De korpschef of de voorzitter van de algemene vergadering van de vrederechters en de rechters in de politierechtbanken zendt het werkingsverslag en het tussentijds verslag samen met het betrokken proces-verbaal van de verrichtingen van de algemene vergadering over aan de korpschef van het onmiddellijke hogere rechtscollege, de Minister van Justitie, de Hoge Raad voor de Justitie en de voorzitters van de federale Wetgevende Kamers.

§ 4. De algemene vergadering van de hoven wordt eveneens bijeengeroepen voor de adviezen bedoeld in artikel 259ter, § 3, en 259quater, § 3.

De algemene vergadering van de hoven van beroep en de arbeidshoven wordt eveneens bijeengeroepen wanneer de eerste voorzitter na kennisgeving door een lid van het hof dat aangifte wenst te doen in enige tot de bevoegdheid van het hof behorende zaak van openbare orde, de bijeenroeping van het hof dienstig acht. Indien de eerste voorzitter het niet nodig heeft geacht het hof bijeen te roepen, kan diegene die een aangifte wenste te doen zijn kamer inlichten over de zaak welke hij voornemens was aan te geven; indien de kamer, na beraadslaging, om bijeenroeping van de algemene vergadering verzoekt, is de eerste voorzitter gehouden daarop in te gaan.

Bovendien wordt de algemene vergadering van het hof van beroep bijeengeroepen om een van zijn leden te horen in de aangifte van misdaden en wanbedrijven; het kan de procureur-generaal ontbieden om hem wegens die feiten bevel tot vervolging te geven of hem de reeds ingestelde vervolging te horen verantwoorden.

§ 5. De algemene vergaderingen worden, al naar gelang, bijeengeroepen :

1° door de eerste voorzitter of de voorzitter;

2° wanneer een vierde van de leden er om verzoekt;

3° op de met redenen omklede vordering van de procureur-generaal, de procureur des Konings of de arbeidsauditeur. In dit geval geschiedt de bijeenroeping binnen drie dagen na de vordering.

Telkens wanneer de algemene vergadering wordt bijeengeroepen, geeft de eerste voorzitter of de voorzitter daarvan kennis aan de Minister van Justitie onder opgave van de zaak waarover de algemene vergadering zal beraadslagen en beslissen.

Er wordt over geen andere zaak beraadslaagd dan die waarvoor de bijeenroeping is geschied.

De algemene vergadering mag de gang van de zittingen in geen geval verhinderen of onderbreken.]

1. Doelstelling van de wet

De algemene vergadering heeft een aantal wettelijke opdrachten, met name het jaarlijks werkingsverslag opstellen en voorstellen formuleren. Bovendien biedt de algemene vergadering alle leden van het korps de gelegenheid te beraadslagen en mee te beslissen over onderwerpen die voor iedereen van belang zijn.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

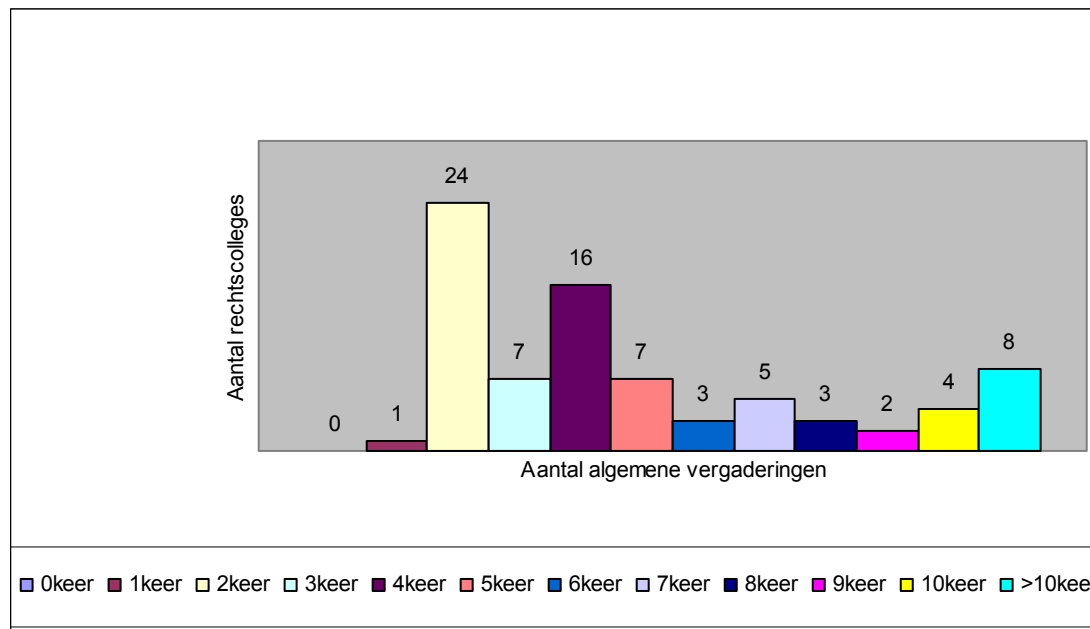
- **Aantal algemene vergaderingen bijeengeroepen in 2002 en 2003**

In de loop van de jaren 2002 en 2003 hield het **Hof van cassatie** 8 algemene vergaderingen; de **hoven van beroep** hielden er tussen 9 en 15 tegen 2 tot 4 voor de **arbeidshoven**.

De **rechtbanken van eerste aanleg**, de **rechtbanken van koophandel** en de **arbeidsrechtbanken** hielden er gemiddeld 6.

Ten slotte hielden de **algemene vergaderingen van de vrederechters en de politierechters** tussen 1 en 3 vergaderingen; in Gent waren er 12 vergaderingen. De Hoge Raad wenst op te merken dat hij geen verslag heeft ontvangen van de algemene vergadering van de vrederechters en de politierechters van het rechtsgebied van het Hof van beroep te Brussel.

Er kan worden vastgesteld dat de meeste rechtscolleges in 2002 en 2003 tussen 2 en 4 algemene vergaderingen gehouden hebben. Van alle rechtscolleges die hebben geantwoord, hebben er 24 twee algemene vergaderingen gehouden en 16 vier algemene vergaderingen, terwijl in de overige rechtscolleges de algemene vergadering volgens een andere frequentie werd bijeengeroepen.

GRAFIEK 1 : aantal rechtcolleges per aantal algemene vergaderingen in 2002-2003

a) Aanwezigheidsgraad voor elk van de bijeengeroepen algemene vergaderingen

De gemiddelde aanwezigheidsgraad bij het **Hof van cassatie** bedraagt 91%. Hij bedraagt 70% bij het Hof van beroep te **Bergen**, 73% bij het Hof van beroep te **Luik**, 68,1% bij het Hof van beroep te **Brussel** en 56,27% bij het Hof van beroep te **Gent**; bij het Hof van beroep te **Antwerpen** noemt men de aanwezigheidsgraad “*zeer hoog*” (90%).

In dit verband past een enkel hof van beroep één keer (in 2002) de opsplitsing toe tussen de aanwezigheidsgraad van de effectieve raadsheren (88,1%) en de plaatsvervangende raadsheren (12,9%). De andere hoven van beroep passen die opsplitsing nooit toe.

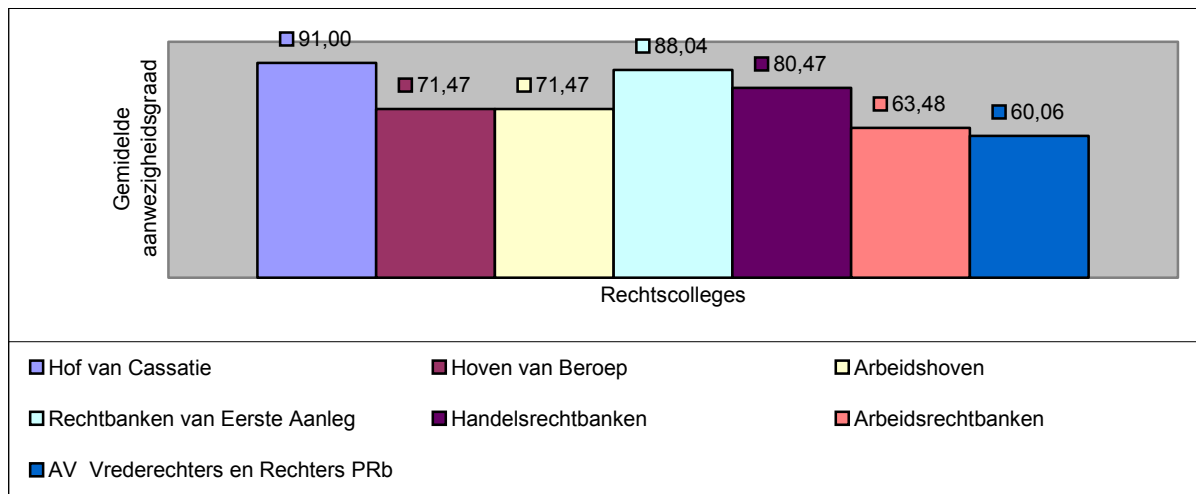
Op het niveau van de **arbeidshoven** bedroeg de participatiegraad 71,47 % ; toch dient te worden opgemerkt dat twee rechtscolleges niet in staat waren om het vereiste quorum voor een algemene vergadering (50 %) te halen. De aanwezigheidsgraad van de raadsheren in sociale zaken is steeds geringer dan die van de professionele magistraten.

Voor de **rechtbanken van eerste aanleg** bedraagt de gemiddelde participatiegraad 84,04% (het laagste cijfer is 69,5% en het hoogste 100%) zonder dat het mogelijk is om een verschil tussen effectieve en plaatsvervangende magistraten te bewerkstelligen.

Voor de **rechtbanken van koophandel** bedraagt de gemiddelde participatiegraad 80,47% (het laatste cijfer bedraagt 56,2% en het hoogste 90% of bestempeld als “*bijna volledig*”), zonder dat het mogelijk is om een verschil te maken tussen de participatie van effectieve magistraten, rechters in handelszaken en plaatsvervangende rechters.

Voor de **arbeidsrechtbanken** bedraagt de gemiddelde participatiegraad 63,48% (het laagste cijfer bedraagt 35% en het hoogste 84%) zonder dat het mogelijk is om een verschil te maken tussen effectieve magistraten, rechters in sociale zaken en plaatsvervangende rechters.

Ten slotte bedraagt de gemiddelde participatiegraad voor de **algemene vergaderingen van de vrederechters en politierechters** 60,06% (het laagste cijfer bedraagt 50% en het hoogste 80%).

GRAFIEK 2 : gemiddelde aanwezigheidsgraad op de algemene vergaderingen van de rechtscolleges

b) Voorbereiding van de algemene vergaderingen

Bij het **Hof van cassatie** worden de officiële oproepingen voor de algemene vergaderingen door de hoofdgriffier verstuurd en die voor de informele algemene vergaderingen door de kabinetssecretaris. Ze bevatten altijd de agenda; de documentatie (bijvoorbeeld het curriculum vitae in geval van advies met betrekking tot een kandidatuur) wordt door het secretariaat van de eerste voorzitter naar alle magistraten verstuurd.

In de **hoven van beroep** stelt de eerste voorzitter telkens de agenda op. Vier hoven van beroep hebben voorbereidende commissies geïnstalleerd of hebben magistraten-coördinatoren die meer specifiek belast zijn met adviezen of verslagen voor de algemene vergadering.

In de **arbeidshoven** stelt de eerste voorzitter eveneens de agenda op. De samenstelling van de agenda wordt voorafgegaan door voorbereidende werkzaamheden; de voorbereidende correspondentie en de nuttige documenten worden vooraf aan de leden van de algemene vergadering overgemaakt en het staat hen vrij om hun opmerkingen te formuleren met het oog op de bespreking tijdens de algemene vergadering.

In de meeste **rechtbanken van eerste aanleg** wordt de algemene vergadering voorbereid door de voorzitter in samenspraak met de ondervoorzitter. Sommige bereiden documentatie voor, voor de leden van de vergadering, andere maken al een ontwerp van verslag op.

De **rechtbanken van koophandel** en de **arbeidsrechtbanken** gaan op dezelfde manier tewerk.

c) Moeilijkheden om de algemene vergadering aan te wenden als een instrument van dialoog en interne democratie

Het **Hof van cassatie** ondervindt geen enkele moeilijkheid om van de algemene vergadering een instrument voor de interne dialoog en democratie te maken.

In de **hoven van beroep** is de algemene vergadering vanwege haar grootte in feite een minder doeltreffend instrument voor dialoog; de echte dialoog vindt plaats tijdens de officieuze, minder formele vergaderingen. De discussies tijdens de algemene vergaderingen leveren geen grote problemen op, zelfs al is het soms moeilijk om rekening te houden met alle aspecten van de verschillende adviezen die er uitgebracht worden. De moeilijkheden treden eerder op als de beslissing in een "*officiële tekst*" moet worden gegoten.

Wegens verschillende factoren die het gevolg zijn van wettelijke vereisten (noodzaak adviezen in verband met de kandidaturen van (effectieve en plaatsvervangende) raadsheren binnen een wettelijke termijn voor te leggen naarmate er plaatsen vacant verklaard worden), is het echter noodzakelijk om regelmatig algemene vergaderingen bijeen te roepen. Vanwege de regel van het minimumquorum probeert de eerste voorzitter ervoor te zorgen dat deze aanwezigheidsvoorwaarde vervuld wordt.

Concreet betekent dit dat de magistraten die voor die datum een zitting voorzien hebben niet vrijgesteld mogen worden van deelname.

Als het aantal algemene vergaderingen hoog ligt, kan deze quorumregel tot gevolg hebben dat de algemene productie van arresten door het rechtscollege vertraagd wordt.

De wet van 2 juni 2003 maakt het mogelijk om deze voorwaarde voor het quorum te omzeilen als dat niet bereikt is bij de eerste algemene vergadering.

Het zou opportuun kunnen zijn om andere mogelijkheden voor de stemming te overwegen. Voor sommige gevallen zou dat bijvoorbeeld kunnen gebeuren door stembrieven in een urne te laten stoppen zonder daarvoor een algemene vergadering te houden. Er zou dan bijvoorbeeld enkel een algemene vergadering moeten worden gehouden in de veronderstelling dat de vereiste meerderheid voor het quorum en/of voor de goedkeuring van het advies niet bereikt wordt.

In de **arbeidshoven** is het altijd moeilijk om een groot aantal raadsheren in sociale zaken te verenigen die in staat moeten zijn om gedurende enkele uren hun professionele bezigheid te verlaten om naar de algemene vergadering te gaan.

In de **rechtbanken van eerste aanleg** zijn de meningen eerder verdeeld; terwijl een aantal onder hen de algemene vergadering zien als een instrument voor dialoog en democratie dat zijn nut heeft bewezen (sommigen stellen weliswaar voor om de magistraten een opleiding te geven die hen in staat stelt om deel te nemen aan een debat en een vergadering te volgen) en dat de mogelijkheid biedt tot ruime en vrijmoedige gedachtewisseling onder magistraten, zijn andere van mening dat de aanwezigheid van plaatsvervangende rechters de magistraten belet om over al hun problemen te praten. Ze onderstrepen eveneens het gebrek aan motivatie van sommige deelnemers of de neiging om enkel interesse te vertonen voor hun eigen problemen en niet voor de structurele problemen van hun rechtbank.

In de **rechtbanken van koophandel** tekenen zich dezelfde tendensen af. Ook daar wordt gewag gemaakt van de moeilijkheid om bepaalde problemen te bespreken, zoals de samenstelling van de lijst van curatoren.

Hoewel de meerderheid van de **arbeidsrechtbanken** de algemene vergadering beschouwt als een instrument van dialoog en democratie onderstrepen sommige andermaal dat die vergaderingen te ruim zijn. Ze moeten immers plaats bieden aan professionele rechters, rechters in sociale zaken en plaatsvervangende rechters, terwijl die laatste twee groepen vaak niet goed vertegenwoordigd zijn.

d) Andere vergaderingen over dezelfde thema's als de algemene vergadering – beweegreden om die andere vergaderingen te verkiezen

In het **Hof van cassatie** worden er “ad hoc” werkgroepen gecreëerd als het thema van de algemene vergadering dat vereist. De opdracht van die werkgroepen is over het algemeen de persoonlijke adviezen en/of oplossingen om te zetten in coherente en samenvattende teksten. Die werkwijze zorgt er vervolgens voor dat er in de algemene vergadering op een doeltreffende manier besluiten kunnen worden genomen.

Het hof organiseert regelmatig werkvergaderingen (officieuze algemene vergaderingen, vergaderingen tussen de eerste voorzitter, de voorzitter en de afdelingsvoorzitters, waaraan de procureur-generaal en de secretaris van de eerste voorzitter deelnemen).

De **hoven van beroep** onderstrepen unaniem dat de “officieuze” vergaderingen talrijk zijn. Ze rechtvaardigen die op drie verschillende manieren:

- een officiële algemene vergadering waarvan een proces-verbaal moet worden opgesteld, leent zich niet goed voor een discussie voor zuiver intern gebruik waarbij persoonlijke meningen worden verwoord die soms beter vertrouwelijk blijven; dat is bijvoorbeeld het geval wanneer het gaat over de respectieve verdiensten van kandidaten of plaatsvervangende raadsheren;
- vaak worden er voorbereidende vergaderingen gehouden vóór de algemene vergadering. Die informele vergaderingen geven de leden van de algemene vergadering nog eens de mogelijkheid om zich uit te drukken, om discussies te voeren en om gemakkelijker tot een consensus te komen, vooral als het aantal deelnemers aan de algemene vergadering groot is. Ze zijn beter geschikt voor spontane discussies, de deelname is niet verplicht en de deelnemers zijn vaak diegenen die nauw betrokken zijn bij de problemen die op de agenda staan;
- die “officieuze” vergaderingen zijn werkvergaderingen die een “doelpubliek” samenbrengen (magistraten van de burgerlijke kamers, van de correctionele kamers, van de kamer van inbeschuldigingstelling, enz...), en stimuleren vanwege het beperkte aantal deelnemers de dialoog.

In de **arbeidshoven** worden regelmatig informele vergaderingen georganiseerd met professionele magistraten en met de magistraten in sociale zaken volgens een vast ritme dat in principe bij het begin van het jaar wordt voorgesteld en later volgens de behoeften en in overleg wordt aangepast.

In de **rechtbanken van eerste aanleg** maakt maar een minderheid geen gebruik van het instrument van de informele vergaderingen. De andere organiseren dergelijke vergaderingen systematisch om problemen te bespreken die vaak specifiek zijn voor doelgroepen (onderzoekrechters, jeugdrechters, beslagrechters, ondervoorzitters, enz.). Telkens wordt de grotere flexibiliteit van dat type vergaderingen en het grotere gemak om ze te organiseren beklemtoond: ze zijn gemakkelijker te “managen” wegens het geringer aantal deelnemers en ze hebben een specifiek doel.

Hetzelfde geldt voor de **rechtbanken van koophandel** en de **arbeidsrechtbanken** die die vergaderingen soms maandelijks organiseren, vaak zonder aanwezigheid van de rechters in handelszaken of de rechters in sociale zaken, die vaak opgeslorpt worden door hun professionele verplichtingen.

e) **Uitvoering en toezicht op de opvolging van de beslissingen van de algemene vergaderingen**

Bij het **Hof van cassatie** zorgt de voorzitter voor de uitvoering en de opvolging.

Hetzelfde geldt voor de **hoven van beroep** en de **arbeidshoven**, die soms een directiecomité hebben.

In de **rechtbanken van eerste aanleg** zorgt de voorzitter of een “*managementteam*” voor de uitvoering en de opvolging, behalve bij die ene waar men andermaal toegeeft dat de uitvoering en de opvolging niet altijd met de gewenste discipline verlopen en waar op de afdelingsvergaderingen wordt herinnerd aan de oplossingen die werden beslist of men ze laat evolueren in functie van de omstandigheden.

In de **rechtbanken van koophandel** en de **arbeidsrechtbanken** zorgt/zorgen de voorzitter of de magistraat/de magistraten die daartoe werden aangesteld, voor de opvolging en de uitvoering.

f) **Kennisgeving aan de minister van Justitie dat een algemene vergadering wordt gehouden**

Met uitzondering van de **Rechtbank van eerste aanleg** te Eupen wordt die informatie door alle rechtbanken van eerste aanleg gegeven.

Op de 25 antwoorden van de **rechtbanken van koophandel** zijn er 9 negatieve antwoorden.

Op de 20 antwoorden van de **arbeidsrechtbanken** zijn er 2 negatieve antwoorden.

g) **Thema's van de algemene vergaderingen, zoals bepaald in artikel 340 van, het Gerechtelijk Wetboek**

Frequentie van de thema's van de algemene vergadering per categorie van rechtscollege

<i>Rechtscolleges</i>	<i>Gemeenschappelijk belang</i>	<i>Evaluatoren/ plaatsvervangers</i>	<i>Openbare orde</i>	<i>Adjunct - mandaten</i>	<i>Werking</i>	<i>Bijzondere mandaten</i>
<i>Cassatie</i>	3	6	6	1	2	0
<i>Hoven van beroep</i>	98	0	10	4	18	4
<i>Arbeidshoven</i>	0	2	8	4	8	0
<i>Rechtbanken eerste aanleg</i>	109	30	51	15	46	55
<i>Rechtbanken koophandel</i>	49	39	49	3	6	3
<i>Arbeidsrechtbanken</i>	27	1	39	4	4	0
<i>Vrede- en politierechters</i>	5	0	13	1	0	0

Percentage van de meest frequente thema's per categorie van rechtscollege

Rechtscolleges	Frequentie	Percentage per thema's					
		Gemeen schappelijk belang	Evaluatoren/ plaats vervangers	Openbare orde	Adjunct - mandaten	Werking	Bijzondere mandaten
<i>Cassatie</i>	18	16,7	33,3	33,3	5,5	11,1	0
<i>Hoven van beroep</i>	134	73,8	0	7,5	3	13,4	3
<i>Arbeidshoven</i>	22	0	9,1	36,4	18,2	36,4	0
<i>Rechtbanken eerste aanleg</i>	306	35,6	9,8	16,7	4,9	15	18
<i>Rechtbanken koophandel</i>	149	33	26,2	33	2	4	2
<i>Arbeids- rechtbanken</i>	75	36	1,3	52	5,3	5,3	0
<i>Vrede- en politierechters</i>	19	26,3	0	68,4	5,3	0	0

Inzake het onderwerp van gemeenschappelijk belang voor alle kamers bijvoorbeeld :

Bij de **rechtbanken van eerste aanleg** worden de volgende onderwerpen die alle kamers aanbelangen, het meest behandeld:

- de redactie van het werkingsverslag ;
- de dienst van de vakantiekamers;
- de aanvragen tot erkenning als beëdigd tolk en vertaler;
- de opvolging van de expertises;
- de staat van de gebouwen;
- het beheer en de aankoop van de documentatie;
- de coördinatie van de rechtspraak;
- het Phenix-project.

Bij de **rechtbanken van koophandel** worden de volgende onderwerpen die alle kamers aanbelangen, het meest behandeld:

- de organisatie van de zittingen en de maatregelen die moeten worden beoogd, om ongepast uitstellen en “blanco” zittingen te vermijden;
- de organisatie van de dienst en de rol van de vakantiekamer;
- het beheer van de faillissementen;
- de samenstelling van de zetel;
- de redactie van het werkingsverslag;
- het verloop van faillissementsprocedures en het beheer van die faillissementen;
- de maatregelen die moeten genomen worden om de achterstand in te halen;
- de goedkeuring van de lijst van curatoren;
- de wijze van selectie van de kandidaat-rechters in handelszaken.

Bij de **arbeidsrechtbanken** worden de volgende onderwerpen die alle kamers aanbelangen, het meest behandeld:

- de redactie van het werkingsverslag;
- de opvolging van de expertiseverslagen;
- de termijnen voor de rechtsdagbepaling en de uitspraak;
- de organisatie van de dienst;
- de uitbreiding van de bevoegdheden in het licht van de laatste wetsontwerpen (collectieve schuldenregeling);
- de werklast.

h) Individuele problemen die op een algemene vergadering werden besproken (niet vermeld in artikel 340 Gerechtelijk Wetboek)

Het **Hof van cassatie** geeft een negatief antwoord.

Hetzelfde geldt voor de **rechtbanken van eerste aanleg**; een van hen signaleert dat de betrekkingen tussen de onderzoeksrechters en het parket met betrekking tot de wederzijdse onafhankelijkheid moesten worden geregeld. In een andere heeft de gezondheidstoestand van een van de magistraten ertoe geleid dat hij moest worden vervangen en dat zijn dossiers moesten worden opgevolgd.

Op het niveau van de **rechtbanken van koophandel** hadden de individuele problemen enkel betrekking op de wijze van werken van sommige curatoren.

Op het niveau van de **arbeidsrechtbanken** moest een van hen een incident met privé-karakter regelen tussen een advocaat en een rechter.

i) Structurele problemen die op de algemene vergadering werden besproken (niet vermeld in artikel 340 Gerechtelijk Wetboek)

Het merendeel van de **hoven van beroep** verwijzen naar de opmerkingen in hun jaarlijks werkingsverslag. Ze maken melding van problemen op het niveau van de verdeling van de beschikbaarheid van zittingen, structurele problemen op het niveau van de griffie; bij een hof hebben de langdurige ziekte van een magistraat en de vakanties van het kader van de magistraten het hof herhaaldelijk gedwongen om de organisatie te herstructureren en het gerechtelijke werk opnieuw te verdelen; alles gebeurde collegiaal.

De **rechtbanken van eerste aanleg** verwijzen eveneens naar de opmerkingen in hun jaarlijks werkingsverslag. Ze vermelden:

- het kader;
- de werklast;
- het gebrek aan griffiepersoneel voor de beslagrechters en de jeugdrechters;
- de gebrekkige informatica-infrastructuur van de leden van de rechtbank;
- het ontbreken van een onderzoeksrechter bij een van hen, een jeugdrechter bij een andere.

De **rechtbanken van koophandel** verwijzen eveneens in hoofdzaak naar hun jaarlijks werkingsverslag. Ze vermelden:

- de noodzaak om speciale zittingen te voorzien om het ritme van de rechtsdagbepalingen aan te houden;
- wekerende problemen met de informatisering;
- de noodzaak om het kader van rechters in handelszaken uit te breiden;
- het diepgaande en systematische onderzoek door een van de rechtbanken van koophandel van de 1000 lopende faillissementsdossiers waarvan een groot aantal sinds meer dan TWINTIG jaar was geopend; dat onderzoek heeft grote lacunes vanwege de curatoren bij de uitvoering van hun mandaat aan het licht gebracht;
- moeilijkheden op het niveau van de werking van de kamers voor handelsonderzoek;
- de afschaffing van het handelsregister als gevolg van de invoering van de Kruispuntbank voor ondernemingen en de implicaties ervan voor het beheer van het geheel van het griffiepersoneel.

Een van de **arbeidsrechtbanken** meldt de slecht aangepaste lokalen (zeer slechte toegankelijkheid voor personen met beperkte mobiliteit, het delen van de zittingszalen met de rechtbank van koophandel), het gebrek aan comfort in de bibliotheek, de afwezigheid van een documentalist, het grote tijdsverloop vooraleer de FOD Justitie de bestelde juridische documentatie levert, de weigering van de FOD Justitie om de rechtbank te voorzien van een scanner, enz.

j) Frequentie van bijeenroeping van de algemene vergadering volgens initiatiefnemer

Uit de antwoorden van de hoven van beroep en van de arbeidshoven blijkt dat de algemene vergaderingen steeds bijeengeroepen worden door de eerste voorzitter en nooit op verzoek van een kwart van de leden of op eis van de procureur-generaal.

k) Opmerkingen van de auteurs van de verslagen van interne controle

Op het niveau van de hoven van beroep:

Zoals hoger al onderstreept, werd opgemerkt dat het wegens allerlei factoren die het gevolg zijn van wettelijke vereisten noodzakelijk is regelmatig algemene vergaderingen te organiseren (noodzaak adviezen over de kandidaturen van (effectieve of plaatsvervangende) raadsheren binnen een wettelijke termijn voor te leggen, volgens de vacant verklaarde posten). Omwille van de regel van het minimumquorum probeert de eerste voorzitter erop toe te zien dat deze aanwezigheidsvereiste nageleefd wordt.

Concreet betekent dit dat magistraten die een zitting hebben voorzien voor de datum van de algemene vergadering, niet vrijgesteld kunnen worden van deelname.

Als het aantal algemene vergaderingen hoog ligt, kan het effect van deze quorumregel zijn dat de algemene productie van arresten door het rechtscollege vertraagd wordt.

De wet van 2 juni 2003 heeft het mogelijk gemaakt om de vereisten van het quorum te omzeilen als dat niet bereikt is bij de eerste algemene vergadering.

Voor sommige gevallen zou dat bijvoorbeeld kunnen gebeuren door stembrieven in een urne te laten stoppen zonder dat daarvoor een algemene vergadering wordt gehouden. Er zou dan bijvoorbeeld enkel een algemene vergadering moeten worden gehouden in de veronderstelling

dat de vereiste meerderheid voor het quorum en/of voor de goedkeuring van het advies niet bereikt wordt.

Er wordt ook onderstreept dat de wetgever een duidelijke procedure zou moeten voorzien voor de wijze waarop de adviezen moeten verleend worden en de wijze waarop ze moeten goedgekeurd worden. De afschaffing van de functie van magistraat-coördinator wordt betreurd; door de werkdruk en de specifieke taken die op de schouders rusten van de eerste voorzitter, heeft hij geen tijd meer om zich te wijden aan de organisatie van vergaderingen, aan de deelname aan nationale vergaderingen of aan de coördinatie en de verspreiding van informatie.

Uitgenomen voor de logheid van het procédé, dat verhindert dat de algemene vergadering nog meer wordt bijeengeroepen, kan de algemene vergadering een efficiënt orgaan voor interne democratie blijken, op voorwaarde dat de bijeenroepingen zorgvuldig voorbereid worden door een beperkte groep die eveneens verslag uitbrengt over de uitvoering van de beslissingen.

Op het niveau van de rechtbanken van eerste aanleg:

Een degelijke infrastructuur en een behoorlijk budget zijn absoluut noodzakelijk voor doeltreffende algemene vergaderingen. Er moeten dringend magistraten worden opgeleid voor vergaderingen door ze minstens een keer per jaar te laten deelnemen aan een opleiding voor “teambuilding”.

De logge structuur van de algemene vergadering zoals die georganiseerd wordt door het Gerechtelijk Wetboek, zou moeten worden vervangen door meer informele vergaderingen, die dan in december gevolgd worden door een officieuze algemene vergadering waarop alle feiten vermeld worden die betrekking hadden op de rechtbank. Als de problemen met betrekking tot het functioneren van de rechtbank punctueel geregeld worden met de betrokken magistraten, blijken algemene vergaderingen (moeilijk bijeen te roepen wegens de al dan niet beschikbaarheid van iedereen) niet onmisbaar.

Op het niveau van de rechtbanken van koophandel:

Een van hen betreurt het dat er geen feedback wordt gegeven met betrekking tot de opmerkingen die al gemaakt werden en vraagt zich af of het verslag met betrekking tot de interne controle geen zuiver retorische oefening is.

Op het niveau van de arbeidsrechtbanken:

Sommige vinden dat de algemene vergadering slechts een symbolische waarde heeft; voor het overige heeft ze geen enkel nut aangezien de werkelijke leiding van de rechtbank gebeurt op basis van maandelijks vergaderingen van de magistraten. De algemene vergadering kan in haar huidige vorm niet toegepast worden voor de rechtbanken van eerste aanleg.

Naast de algemene vergaderingen vinden er continu contacten plaats tussen de voorzitter en de hoofdgriffier en de griffier van de rollen, onder de rechters en de zittingsgriffiers; een rechtbank waar een dergelijke synergie niet bestaat, kan niet correct functioneren.

Eens te meer wordt de aandacht gevestigd op de moeilijkheden naar aanleiding van de benoemingen en de nieuwe aanstellingen van rechters in sociale zaken. Een tussenkomst van de Hoge Raad bij de ministeries van Middenstand en Werkgelegenheid en Arbeid zou kunnen worden overwogen, zodat met de representatieve organisaties een snelle en betrouwbare procedure kan worden uitgewerkt.

3. Vastgestelde tekortkomingen

Eens te meer moet worden onderstreept dat het doel dat door artikel 340 Ger.W. wordt beoogd, niet specifiek verbonden is met maatregelen van *interne controle*, maar eerder beraadslaging en overleg beoogt. De enige tekortkomingen die vastgesteld worden, hebben betrekking op systematische vertragingen in de uitspraken voor een kamer van de rechtbank van eerste aanleg te Dinant.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ.

a) Opmerkingen

- Zoals uit grafiek 2 blijkt, varieert de gemiddelde participatiegraad van de algemene vergaderingen enorm. Een gemiddelde participatiegraad van 56,27 % voor de hoven van beroep en van 60,06 % voor de algemene vergaderingen van de vrederechters en de politierechters roept vragen op ; op het niveau van de hoven van beroep en de arbeidsgerechten wordt als uitleg voor die cijfers verwezen naar ofwel het aantal algemene vergaderingen, ofwel naar het grote aantal niet beroepsmagistraten, dat moeilijk bijeen te roepen is. Die eerstgenoemde uitleg is niet overtuigend, wanneer men in aanmerking neemt dat voor de kalenderjaren 2002 en 2003 samen de hoogste frequentie van bijeenroeping varieert van 2 tot 4 keer, dat wil zeggen 1 tot 2 algemene vergaderingen per jaar.
- Eens te meer is het verwonderlijk dat bij de hoven van beroep de gerechtelijke achterstand slechts een beperkt aantal keer wordt besproken, aangezien dat toch een steeds terugkerende problematiek is die bij de rechterlijke orde en de politieke wereld tal van vragen oproept.

b) Aanbevelingen

- Tal van rechtscolleges wijzen op de informele of officieuze algemene vergaderingen, die een welbepaalde doelgroep bijeenbrengen en door hun beperkter aantal aanwezigen stimulerend werken voor de dialoog.
Er wordt aanbevolen de algemene vergadering in de toekomst te zien als een gelegenheid waar de magistraten elkaar kunnen ontmoeten en ervaringen kunnen uitwisselen, en haar zo veel mogelijk te ontdoen van “administratieve” plichtplegingen. Eventueel kan het beheer ervan worden overgelaten aan de korpschef of aan enkele magistraten (die, in voorkomend geval, door de algemene vergadering worden aangewezen), naar het voorbeeld van een raad van beheer.
- Uit de cijfers van de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel, de arbeidsrechtbanken, en van de algemene vergaderingen van de vrederechters en de politierechters blijkt dat de *ondervrpen van algemeen belang voor alle kamers* en de *redactie van het werkingsverslag* de belangrijkste agendapunten van de algemene vergaderingen vormen. Daarom is het nodig de onder 1. geformuleerde aanbeveling te stimuleren en een nauwere verband te organiseren tussen de redactie van het werkingsverslag en de redactie van het verslag over de interne controle.

4.3. Hiërarchisch toezicht van de hoven en rechtbanken (art. 398, Ger.W.).

“Onverminderd de toepassing van de artikelen 143bis en 143ter heeft het Hof van cassatie een recht van toezicht op de hoven van beroep en de arbeidshoven, de hoven van beroep op de rechtbanken van koophandel van hun rechtsgebied en de arbeidshoven op de arbeidsrechtbanken van hun rechtsgebied en de rechtbanken van eerste aanleg op de vrederechten en de politierechtbanken van het arrondissement.”

1. Doelstelling van de wet

Het hiërarchisch toezicht binnen de hoven en rechtbanken organiseren.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

a) Op het vlak van de organisatie

Het **Hof van cassatie** oefent zijn toezicht op de hoven van beroep en de arbeidshoven uit door nazicht van de verslagen die hem door de eerste voorzitters van die hoven worden toegestuurd. Het Hof van cassatie onderhoudt tevens op regelmatige basis contact met de hoven.

Het Hof van beroep te **Brussel** oefent zijn toezicht uit door middel van min of meer op regelmatige basis georganiseerde contacten tussen de eerste voorzitter van het hof van beroep en de verschillende betrokken korpschefs.

Indien nodig wordt naargelang de problemen die zich voordoen (bv. naleving van de wetgeving op het taalgebruik in gerechtszaken, of procedureproblemen inzake bemiddeling) gericht opgetreden via briefwisseling.

Het Hof van beroep te **Antwerpen** voert sinds 1999 een sectoraal beleid.

In het Hof van beroep te **Luik** zal via de (informele) permanente conferentie van de voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg en koophandel, opnieuw het initiatief van start gaan van rapportering over vertraging in de uitspraak en dit op basis van een akkoord met de voorzitters van de rechtbanken; het vorige initiatief in die zin bleek geen voldoening te schenken.

In het Hof van beroep te **Bergen** bestudeert de eerste voorzitter de jaarlijkse activiteitenverslagen van de rechtbanken (eerste aanleg en koophandel) van zijn rechtsgebied. Daarnaast bespreekt hij met de voorzitters van de rechtbanken regelmatig de problemen en de resultaten van de werking van hun rechtscolleges.

Het Hof van beroep te **Gent** kent geen systematisch georganiseerd toezicht. De kamer van inbeschuldigingstelling oefent toezicht uit op de onderzoeksrechters; indien de procureur-generaal onregelmatigheden in het rechtsgebied meldt, treedt de eerste voorzitter in contact met de betrokken korpschef om verduidelijkingen te vragen.

In het Arbeidshof te **Brussel** wordt het toezicht uitgeoefend via overleg met de voorzitters van de arbeidsrechtbanken, en aan de hand van de maandelijkse statistieken van de arbeidsrechtbanken.

In het Arbeidshof te **Antwerpen** onderhoudt de eerste voorzitter frequent schriftelijk, telefonisch en mondeling contact met de voorzitters van de vijf arbeidsrechtbanken van het rechtsgebied. Daarnaast zijn er tweemaandelijks vergaderingen met die voorzitters, en stellen de arbeidsrechtbanken iedere maand statistieken op over de activiteiten van de rechtbank. Voorts

ontvangt de eerste voorzitter een kopie van het in artikel 340 Ger. W. bepaalde werkingsverslag van de rechtbanken, en onderzoekt hij, op verzoek van de betrokken korpschef, de kwaliteit van vonnissen van bepaalde rechters.

In het Arbeidshof te **Luik** is er naast de spontane waakzaamheid door de voorzitters van de arbeidsrechtbanken een driedelig georganiseerd toezicht:

- directe toezichtuitoefening op basis van de in het Gerechtelijk Wetboek vervatte regels betreffende de regelmatigheid van de werking van de gerechtelijke overheden, en dit los van de toezichtopdrachten die tot de bevoegdheid van het openbaar ministerie behoren;
- maatregelen voor het bereiken van kwalitatieve doelstellingen, met verwijzing naar collegiaal goedgekeurde criteria;
- initiatieven voortvloeiend uit de werkzaamheden en resoluties van informele, binnen het rechtsgebied opgerichte conferenties van enerzijds voorzitters en anderzijds hoofdgriffiers die op regelmatige basis en ook wanneer de actualiteit dat vereist bijeenkomen.
- De uitoefening van de interne controle gebeurt via onmiddellijke en rechtstreekse melding zo zulks nodig is;
- De maatregelen voor de kwalitatieve doelstellingen behelzen initiatieven die regelmatig worden aangepast na werkvergaderingen.
- De initiatieven binnen het rechtsgebied die voortvloeien uit werkzaamheden en resoluties van de conferenties, creëren omstandigheden die een homogene praktijk, aanpassing van de structuren, enz. bevorderen. Bij wijze van voorbeeld kunnen voor de kalenderjaren 2002 en 2003 zeker worden aangehaald:
 - aanpassing van de professionele praktijken aan de evolutie van de regels inzake organisatie en gerechtelijke procedure,
 - initiatieven op het vlak van het deskundigenonderzoek (toezicht – artikel 973 Ger. W.)
 - onderzoeken naar de organisatie en het beheer van de gerechtelijke overheden, de bemiddeling, het opstellen van rechterlijke beslissingen, ...
 - analyse van de werking van de griffies tijdens het gerechtelijk verloop.

In het Arbeidshof te **Bergen** beschikt de eerste voorzitter over

- maandelijks statistische verslagen over de activiteiten van de rechtbanken.
- de werkingsverslagen,
- de notulen van de algemene vergaderingen,
- een kopie van alle beschikkingen van de voorzitters van de rechtbanken,
- de verslagen van de rechtbankvoorzitters over bijzondere onderwerpen betreffende het beheer van het rechtscollege.

Daarnaast worden op regelmatige basis en op zijn minst twee keer per jaar overlegvergaderingen bijeengeroepen.

In het Arbeidshof te **Gent** is het toezicht tegelijk formeel en informeel georganiseerd. Het formele toezicht betreft het toezicht door de procureur-generaal, dat wordt verwerkt in de toespraak op de algemene openingszitting van het gerechtelijk jaar. Het informele (want niet in het Gerechtelijk Wetboek bepaalde) toezicht gebeurt via twee- of driemaandelijks vergaderingen.

In de **rechtbanken van eerste aanleg** is het toezicht volgens verschillende methoden georganiseerd (in 2 rechtbanken wordt geen toezicht uitgeoefend):

- toezichtuitoefening naar aanleiding van een klacht of een vergadering met de vrederechters;
- toezicht door middel van de statistieken over het aantal hogere beroepen en melding aan de voorzitter van eventuele onregelmatigheden die werden vastgesteld in vonnissen die uitspraak doen over het hoger beroep tegen een beslissing van het vredegerecht of de politierechtbank;
- via interpellaties over de gerechtelijke achterstand;
- via het regelmatig vragen van verslagen over achterstand in de uitspraken;
- via overleg met de vrederechters en de politierechters en/of via regelmatig contact met de voorzitter van de algemene vergadering van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank;
- via het mededelen aan de voorzitter van de taakverdeling tussen de effectieve en de plaatsvervangende vrederechters;
- via het onderzoek van de werkingsverslagen van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank;
- via controle van de werklastverdeling van de magistraten, van het aantal vonnissen per kamer, van de hogere beroepen en het gevolg dat eraan wordt verleend, de omvang van de eventuele achterstand, de termijnen voor uitspraak van de vrederechters;
- door de balie een luisterend oor te lenen voor opmerkingen en commentaar over het onthaal door en de kwaliteit van het werk van de magistraten

a.1) Aan het licht gekomen inbreuken

Het **Hof van cassatie** beantwoordt deze vraag negatief.

De **hoven van beroep** en de **arbeidshoven** die bevestigend antwoorden, vermelden dat achterstand of onverantwoorde afwezigheden aan het licht zijn gekomen.

De voorzitters van de **rechtbanken van eerste aanleg** die de vraag bevestigend beantwoorden, vermelden:

- de werking van een paar vredegerichten;
- achterstand bij sommige magistraten van de rechtbank van eerste aanleg en rechters in de politierechtbank (zowel effectieve als plaatsvervangende); een plaatsvervangend magistraat diende ontslag te nemen.

a.2) Aard van de vastgestelde inbreuken met opsplitsing volgens individuele en structurele tekortkomingen

In de **hoven van beroep** en de **arbeidshoven** worden de individuele tekortkomingen vaak uitgelegd door structurele gebreken: door laattijdige benoemingen en langdurige ziekte van collega's zijn sommige personeelsformaties gedurende lange tijd overbelast.

De **rechtbanken van eerste aanleg** vermelden hoofdzakelijk van vertraging in de uitspraak.

b) Op operationeel vlak

In de **hoven van beroep** en de **arbeidshoven** behelsden de maatregelen het volgende:

- de betrokken magistraten om uitleg over de vastgestelde tekortkoming verzoeken;
- verscherpt toezicht van de voorzitter van het rechtscollege, met de steun van de eerste voorzitter, en opstarten van een tuchtprocedure;
- aanpassing van de technieken voor bijstand aan de rechter;
- in voorkomend geval, een tuchtmaatregel.

De voorzitters van de **rechtbanken van eerste aanleg** troffen onderscheiden maatregelen:

- inruststelling van de betrokken magistraat;
- tuchtmaatregel;
- mededeling van de feiten aan het parket van de procureur des Konings;
- regelmatig toezicht op de activiteiten van de magistraat die vertraging oploopt in de behandeling van zijn dossiers.

b.1) Opvolging van de getroffen maatregelen

Over het algemeen verliep de opvolging van de maatregelen zowel in de **hoven van beroep** als in de **rechtbanken van eerste aanleg** als volgt:

- het opstellen van statistieken en maandelijkse verslagen;
- het opstellen van een planning voor het inhalen van de achterstand en toezicht op de betrokken magistraten;
- periodieke evaluaties en regelmatige controle.

c) Opmerkingen van sommige auteurs van de verslagen over de interne controle

Een korpschef suggereert om voor alle arrondissementen een uniforme basiscontrole van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank in te voeren.

Een andere korpschef is van mening dat de vragenlijst uitsluitend negatief geformuleerde vragen bevat : *“werden er inbreuken vastgesteld ? »*. Waarom geen positievere benadering: *“op welke wijze kan een hogere kwaliteit worden geboden door de betrokken rechtscolleges ?”*

Een derde korpschef tenslotte stelt: *“de beslissing om de evaluatie van de kantonrechters en de politierechters te laten gebeuren door collega’s van hen die door een specifieke algemene vergadering worden aangewezen, een zekere incoherentie inhoudt doordat die magistraten onder het toezicht en tuchtrechtelijk gezag blijven van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg. Het zou logischer geweest zijn om alles over te laten aan de voorzitter van de algemene vergadering van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank, en dit om dezelfde redenen als die waarom de verantwoordelijkheid van de evaluatie werd overgedragen aan die algemene vergadering.”*

3. Vastgestelde tekortkomingen

De vastgestelde tekortkomingen betreffen veelal achterstand in de uitspraak en de slechte kwaliteit van sommige beslissingen. Er zouden telkens maatregelen genomen zijn om een en ander te verhelpen.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

a) Opmerkingen

De HRJ onderstreepte in zijn vorige verslagen al dat het noodzakelijk is de overlegvergaderingen die tot uitwisseling van “best practices” leiden te stimuleren.

Bij het onderzoek van de verslagen blijkt dat die aanbeveling niet werd gevolgd.

b) Aanbevelingen

Mutatis mutandis moet de aanbeveling die in het kader van het toezicht op basis van artikel 140 en 399 van het Gerechtelijk Wetboek werd gedaan, hier worden herhaald: de voorzitters van de rechtbanken dienen nauwkeurig de vastgestelde tekortkomingen en/of onregelmatigheden te vermelden.

De HRJ is voorstander van een aanmoediging van:

- meer gestructureerd overleg (agenda, per materie, periodiciteit,...);
- de veralgemening van een kwaliteitscontrole;
- de optimalisering van de functies van contactmagistraat, en de invoering van een netwerk van contactmagistraten.

4.4. Het hiërarchisch toezicht binnen het openbaar ministerie (art. 400 en 402 Ger. W.).

“Onverminderd de toepassing van de artikelen 143bis en 143ter oefent de Minister van Justitie toezicht uit op alle ambtenaren van het openbaar ministerie, de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie op de federale procureur en op alle procureurs-generaal bij de hoven van beroep, de federale procureur op de federale magistraten, de voorzitter van het college van procureurs-generaal op de bijstandsmagistraten en de procureurs-generaal op de leden van het parket-generaal en van het arbeidsauditoraat-generaal, op de procureurs des Konings en hun substituten.”

“De procureurs des Konings en hun substituten, (...) en de rechters in de politierechtbank oefenen, onder toezicht van de procureur-generaal bij het hof van beroep, de gerechtelijke politie uit”.

1. Doelstelling van de wet

Om de goede werking binnen het openbaar ministerie op doeltreffende wijze te waarborgen, heeft de wet een recht van toezicht georganiseerd waarbij de ene hiërarchie toezicht houdt op de andere en waarbij de minister van Justitie de top van dat systeem vormt.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

Het toezicht van de procureur-generaal op het parket-generaal en het auditoraat-generaal vertoont enkele gemeenschappelijke kenmerken: op basis van het hiërarchisch verband is voor bepaalde taken het visum van de procureur-generaal vereist (onder meer de ontwerpbriefen en schriftelijke vorderingen). Dat toezichtstelsel wordt al jaren toegepast en beoogt vooral een kwalitatief en homogeen optreden van het parket-generaal voor de buitenwereld, te weten de zetel en de rechtzoekenden.

De procureurs-generaal vermelden daarnaast dat zij op regelmatige basis contacten en vergaderingen met de magistraten van hun korps hebben.

Er valt een zekere evolutie waar te nemen in de wijze waarop sommige parketten-generaal dit toezicht omschrijven (en namelijk te **ANTWERPEN**, **BRUSSEL** en **GENT**) : het begrip “toezicht” lijkt het veld te ruimen voor het begrip “ondersteuning”² :

- geleidelijk aan worden de traditionele mechanismen aangevuld met nieuwe methoden die gebaseerd zijn op rechtstreekse en minder formalistische contacten tussen de “referentiemagistraten” van het parket-generaal en de magistraten van het parket van de procureur des Konings;
- als gevolg van de ressortvergaderingen en de bezoeken van de referentiemagistraten aan de parketmagistraten van het arrondissement waarvoor zij werden aangesteld, werd met de procureurs des Konings intensiever overleg georganiseerd;
- met de parketten worden rechtstreekse en regelmatige contacten georganiseerd, en dit in de vorm van op regelmatige basis gehouden vergaderingen met de procureurs des Konings en de arbeidsauditeurs, waar gemeenschappelijke problemen worden besproken;

of voor het begrip “kwaliteitscontrole”:

- tevens werd gezorgd voor snellere en meer regelmatige opvolging van de probleemdossiers: ofwel komen die dossiers op de agenda van de contactvergaderingen ofwel wordt er mondeling of schriftelijk over gerapporteerd.

Het toezicht door de overige parketten-generaal en auditoraten-generaal op respectievelijk de parketten en de arbeidsauditoraten is een “traditioneel” toezicht:

- doordat bepaalde dossiers in graad van hoger beroep worden onderzocht, kan men controle houden op het werk van de parketten;
- over langdurige gerechtelijke onderzoeken of delicate dossiers wordt er gerapporteerd;
- de mogelijkheid bestaat om de procureur des Konings een verslag te vragen over de toestand van het kabinet van een bepaalde substituut.

Indien in het kader van dit toezicht tekortkomingen aan het licht komen, worden - in overleg met de korpschefs - de nodige maatregelen getroffen. Ook in het kader van de functioneringsgesprekken voorafgaand aan de evaluatie kunnen eventuele problemen aan de oppervlakte komen en navenant worden verholpen.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

Afgezien van de (zeldzame) gevallen van manifeste nalatigheid, zijn de belangrijkste vastgestelde disfuncties bij de parketten en de arbeidsauditoraten op het vlak van de dossierbehandeling, in de volgende categorieën onder te brengen:

² Die evolutie strookt trouwens volledig met de wet van 22 december 1998 betreffende de verticale integratie van het openbaar ministerie, het federaal parket en de raad van de procureurs des Konings (die nog niet in werking is getreden). Artikel 7 van die wet, waarbij artikel 146 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen, bepaalt in zijn derde lid dat de procureurs-generaal bij de hoven van beroep binnen hun rechtsgebied en op de wijze door de wet bepaald, instaan voor de ondersteuning van de parketten van eerste aanleg. Die evolutie loopt bovendien vooruit op de invoeging in het Gerechtelijk Wetboek van een artikel 146ter, zoals voorgesteld in het wetsvoorstel houdende verticale integratie van het openbaar ministerie, waarbij de functie wordt bekrachtigd van referentiemagistraat van het parket-generaal, die permanent zal instaan voor het verstrekken van informatie, documentatie en advies in een of meer welbepaalde materies.

- vertraging in de afhandeling van de dossiers (hoofdzakelijk te wijten aan structurele oorzaken, d.w.z. niet ingevulde vacante plaatsen, niet vervanging van personeelsleden, ...);
- te oppervlakkige benadering van juridische problemen, vaak te wijten aan een gebrek aan informatie en opleiding (fouten bij de juridische kwalificatie, ...);
- te strikte of te formalistische beoordeling van de opportuniteit tot vervolging in materies waarvoor geen strikt vervolgingsbeleid werd vastgelegd.

De vermelde disfuncties zijn geen “onregelmatigheden” in de eigenlijke betekenis van het woord. Veelal gaat het om minder zware tekortkomingen, die via overleg worden geregeld. Zij doen zich vooral voor in het kader van concrete dossiers.

Als gevolg van de intensievere ondersteuning van de betrokken magistraten door de referentiemagistraten, lijken die problemen zich steeds minder voor te doen.

In drie gevallen gaf de tekortkoming aanleiding tot een tuchtonderzoek en vervolgens respectievelijk één mondelinge en twee schriftelijke waarschuwingen. De betrokken magistraten blijven onder toezicht staan.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

Het is aangewezen dat de uitoefening van het toezicht zoals omschreven in artikel 400 van het Gerechtelijk Wetboek op eenvormige wijze gebeurt. Enkel indien de parketten-generaal hun toezicht toespitsen op de begrippen “ondersteuning” en “kwaliteitscontrole” kan een betere samenwerking tussen alle betrokken actoren tot stand brengen en bijdragen tot het ontstaan van een vertrouwensklimaat.

4.5. Kennisgeving van de miskenning van de ambtsplichten van de leden van het openbaar ministerie (art. 401 Ger. W.)

“Wanneer een magistraat van het openbaar ministerie op de zitting afwijkt van de plichten van zijn staat, geeft de eerste voorzitter van het hof of de voorzitter van de rechtbank waarbij hij zijn ambt uitoefent, daarvan kennis aan de procureur-generaal bij het Hof van cassatie, aan de procureur-generaal bij het hof van beroep, aan de procureur des Konings, of aan de arbeidsauditeur, al naar gelang onder wiens toezicht de magistraat staat”.

1. Doelstelling van de wet

Artikel 401 Ger. W. is de tegenhanger van artikel 399, laatste lid (zie punt 4.1.). Het stelt de magistraat van de zetel in staat om verslag uit te brengen als een parketmagistraat van zijn plichten afwijkt.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

Wanneer zich een probleem voordoet, treedt de korpschef van de zetel in contact met de korpschef van het betrokken parket om hem van de tekortkoming in kennis te stellen.

De tekortkomingen betreffen vaak minder belangrijke problemen die door de korpschef van het parket met de betrokken magistraat (magistraten) in onderling overleg werden besproken en vervolgens werden opgelost. De tekortkomingen doen zich niet opnieuw voor en de korpschef houdt toezicht op het verloop van de verdere terechtzittingen.

Sommige korpschefs merken op dat een georganiseerd toezicht hen niet nodig lijkt, gelet op de ervaring van de leden van het parket en de geografisch onderlinge nabijheid van de magistraten, wat contact opnemen vergemakkelijkt.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

Veelal gaat het om onduidelijkheden in de dagvaardingen voor de correctionele kamers.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

Dit toezicht wordt veeleer aangewend met het oog op de tuchthandhaving: wanneer de magistraat van het openbaar ministerie op de terechtzitting afwijkt van zijn plichten, treedt de voorzitter van de rechtbank in contact met de korpschef van de betrokken magistraat om de feiten te melden. Eventueel kan daaruit een tuchtvordering voortvloeien. Dit toezicht is dus niet proactief.

Losstaand van de opleiding die de HRJ organiseert voor pas benoemde magistraten, verdient het aanbeveling de nodige structuren te regelen voor de begeleiding van beginnende magistraten.

4.6. Toezicht op de referendarissen bij het Hof van cassatie (art. 402bis Ger. W.).

“De eerste voorzitter van het Hof van cassatie en de procureur-generaal bij dat Hof oefenen, ieder wat hem betreft, toezicht uit op de referendarissen “.

1. Doelstelling van de wet

Artikel 402bis werd in het Gerechtelijk Wetboek ingevoegd door de wet van 6 juni 1997 teneinde er de vrij recente functie van referendaris aan toe te voegen. Het toezicht wordt uitgeoefend en de lichte tuchtstraffen worden opgelegd door de eerste voorzitter of door de procureur-generaal, naargelang de betrokkene zijn ambt uitoefent bij de zetel of bij het parket. De schorsing en de afzetting kunnen slechts door het Hof worden uitgesproken, hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van de procureur-generaal.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

Er zijn 14 referendarissen, van wie er negen onder het gezag van de eerste voorzitter werken en vijf onder het gezag van de procureur-generaal.

Een raadsheer en een advocaat-generaal aangewezen om de referendarissen te helpen bij het organiseren en structureren van hun werk.

Op het niveau van het parket wordt het toezicht als volgt uitgeoefend: alle opdrachten die door de magistraten van het parket aan de referendarissen worden toevertrouwd, worden gecentraliseerd bij één advocaat-generaal, die zodoende namens de procureur-generaal controle heeft op de omvang van het gepresteerd werk. Het globale toezicht heeft betrekking op zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het werk.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

In 2002 en 2003 werd naar aanleiding van het toezicht op de referendarissen bij het Hof van cassatie een tekortkoming vastgesteld bij een referendaris van wie het werk geen voldoening schonk. Betrokkene werd er herhaaldelijk op gewezen dat de productiviteit onvoldoende was en werd uiteindelijk verzocht ontslag te nemen.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

Er zijn geen opmerkingen of aanbevelingen naar aanleiding van de toepassing van dit artikel.

4.7. Toezicht door het openbaar ministerie op griffiers, griffiepersoneel, vertalers, opstellers, en beambten van alle rechtbanken, vrederechten en politierechtbanken (art. 403 Ger. W.).

“De procureur-generaal oefent zijn toezicht uit over de hoofdgriffier, de griffiers-hoofden van dienst, de griffiers, de adjunct-griffiers, vertalers, opstellers en beambten van de griffie van de hoven van zijn ambtsgebied; de procureur des Konings oefent zijn toezicht uit over de hoofdgriffier, de griffiers-hoofden van dienst en de griffiers van de rechtbank van eerste aanleg en van de rechtbank van koophandel, de hoofdgriffiers en de griffiers van de vrederechten en van de politierechtbanken, de adjunct-griffiers, vertalers, opstellers en beambten van de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel, vrederechten en politierechtbanken; de arbeidsauditeur oefent zijn toezicht uit over de hoofdgriffier, de griffiers-hoofden van dienst, de griffiers en adjunct-griffiers, de vertalers, opstellers en beambten van de arbeidsrechtbank.

De procureur-generaal bij het Hof van cassatie, de procureurs-generaal bij de hoven van beroep, de procureurs des Konings en de arbeidsauditeurs oefenen hun toezicht uit over de hoofdsecretarissen, secretarissen, adjunct-secretaris, vertalers, opstellers en beambten van hun parket.”

1. Doelstelling van de wet

Sedert de wet van 17 februari 1997 beschikt de griffie over een minimale autonomie, is zij geenszins onderworpen aan de korpschef van de zetel en is zij tegenover hem geen enkele rekenschap verschuldigd. Zij staat onder het toezicht van het parket, dat de bevoegdheid heeft om tuchtvergrijpen te bestraffen.

De secretarissen en parketsecretariaten van hun kant staan onder de controle én de leiding van het openbaar ministerie.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

Een constant gegeven in de wijze van toezichtuitoefening door de parketten op zowel de griffies als de parketsecretariaten bestaat erin dat het toezicht “reactief” is, d.w.z. dat de korpschef optreedt wanneer bij hem aangifte wordt gedaan van een bijzondere situatie (zoals deontologisch onaanvaardbaar gedrag, ook buiten de dienst, of een fout in de uitoefening van de opdrachten). De aangifte van een tekortkoming kan gebeuren door een interne actor (de hoofdgriffier van het betrokken rechtscollege of de hoofdsecretaris van het parket) of op basis van informatie die door andere justitiële actoren (magistraten, advocaten of rechtzoekenden) werd meegedeeld.

Er wordt dan onmiddellijk opgetreden tegen de vastgestelde of aangegeven tekortkomingen, zodat zij kunnen worden rechtgezet.

Sommige parketten oefenen een meer “proactief” toezicht uit, dat veruiterlijkt wordt door meer overleg tussen de korpschef en de griffie:

- sommigen organiseren regelmatig overleg (soms dagelijks) met de hoofdsecretaris (bijeenkomst tussen de korpschef en de hoofdsecretaris) om de diensten correct, doeltreffend en positief te laten functioneren ;
- anderen houden op regelmatige basis directievergaderingen (maandelijks tot driemaandelijks), waarbij het eerste agendapunt steevast handelt over de “*materiële problemen en samenwerking tussen de magistraten en de administratie*”.
De hoofdsecretaris kan bij alle vergaderingen van de magistraten van het openbaar ministerie worden betrokken;
- nog anderen organiseren overleg binnen de onderscheiden afdelingen van het parket;
- het toezicht kan ook gebeuren via het nalezen van de zittingsbladen en de vonnissen, of het nakijken van het presentieregister van het griffiepersoneel;
- met toepassing van artikel 35 van het koninklijk besluit van 13 december 1968 betreffende de uitvoering van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten en het houden van de registers in de griffies der hoven en rechtbanken, bestaat de mogelijkheid de griffie jaarlijks te controleren met de medewerking van de Administratie van de BTW, registratie en domeinen;
- volledigheidshalve wordt vermeld dat eventuele tekortkomingen ook in het kader van de evaluatie van het personeel van de griffies en parketten van de hoven en rechtbanken kan worden vastgesteld, zoals die werd ingevoerd bij artikel 287ter van het Gerechtelijk Wetboek en bij het koninklijk besluit van 28 februari 1999 betreffende de beoordeling van het personeel van de griffies en de parketten van de hoven en rechtbanken en de raden van beroep.

We wijzen erop dat naar het oordeel van sommige korpschefs de beperkte omvang van een bepaald parket of een bepaalde griffie iedere vorm van georganiseerd toezicht overbodig maakt.

Bovendien hebben de meegedeelde inlichtingen veelal betrekking op de parketsecretariaten, en slechts in mindere mate op de leden van de griffie. In dit verband rijst de vraag of er wel echt toezicht wordt uitgeoefend op de griffie en zo ja, hoe doeltreffend.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

Meestal gaat het niet echt om tekortkomingen maar gewoonweg om moeilijkheden die teruggaan op de interne organisatie van de onderscheiden diensten, minder belangrijke materiële fouten, of nog persoonlijke conflicten. De problemen worden opgelost via overleg, zonder dat er op tuchtrechtelijk vlak iets wordt ondernomen. Gerichte maatregelen zorgen ervoor dat de vastgestelde problemen stoppen.

Niettemin werden de volgende tekortkomingen gerapporteerd:

- Bij een lid van het parketpersoneel werd als tekortkoming vastgesteld dat de productiviteit onvoldoende was. Het personeelslid kreeg negatieve evaluaties en ging uiteindelijk – nadat enige druk was uitgeoefend – met pensioen vanaf mei 2004;
- Bij twee adjunct-secretarissen werd een individuele tekortkoming vastgesteld: met de betrokkenen werd telkens een gesprek gevoerd en er werd een beslissing genomen. De feiten en de beslissing werden vermeld op de individuele evaluatiefiche van betrokkenen. Er werden maatregelen getroffen die de tekortkomingen weliswaar niet helemaal hebben beëindigd, maar er werd bij de betrokkenen toch een attitudewijziging vastgesteld. Er werd verscherpt toezicht door de hoofdsecretaris en de afdelingshoofden ingesteld.

- Tekortkomingen bij de administratie van het parket, waar werd vastgesteld dat de dienst van de notitienummers voortdurend achterstand had in de uitvoering van zijn opdrachten. Het probleem was veeleer structureel want te wijten aan onderbezetting van het personeel en onaangepaste lokalen. Bij sommigen leidde die situatie zelfs tot demotivatie en gebrek aan enthousiasme. Voor het probleem van de lokalen biedt zich een oplossing op korte termijn aan, nu de dienst zeer binnenkort verhuist. Om het andere aspect van het probleem op te lossen denkt de korpschef momenteel aan een individualisering van taken, motivatiegesprekken en het inzetten van verschillende leden van het parketpersoneel (ook de hoofdsecretaris, op vrijwillige basis) om de achterstand weg te werken.

Het personeel lijkt vandaag gemotiveerd en veel inzet aan de dag te leggen. De opvolging gebeurt via individuele contacten.

- Tekortkomingen die er vooral in bestonden dat men naliet de bij het dossier gevoegde stukken voor te leggen aan de parketmagistraat die met het dossier belast was. Om te vermijden dat die individuele tekortkomingen zich zouden herhalen, werd herinnerd aan de betrokken instructies, wat resultaat opleverde.
- Naar aanleiding van zijn toezicht stelde een hoofdsecretaris vast dat de secretaris (die met gezondheidsproblemen kampte) soms verzuimde om een herinneringsbrief te sturen in een strafdossier. De nieuw binnengekomen dossiers werden niet onmiddellijk aan de magistraat voorgelegd vanwege vakantie van een personeelslid. Ook werd een dagvaarding op een verkeerde datum voor rechtsdag vastgesteld. De betrokkene kreeg een mondelinge waarschuwing van de hoofdsecretaris en wordt nu door hem van nabij opgevolgd. Zo oefent de hoofdsecretaris wekelijks onverwachts zijn toezicht uit.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

Het is opnieuw opvallend dat bij de uitoefening van het toezicht iedere eenvormigheid ontbreekt. Het is wenselijk dat dit toezicht, zoals omschreven in artikel 403 van het Gerechtelijk Wetboek, op eenvormige wijze wordt uitgeoefend of althans gemeenschappelijke kenmerken zou vertonen. In dit verband verdient het aanbeveling de “proactieve” aanpak te veralgemenen. Die proactieve methode aanpak komt het meest tot uiting in intensiever overleg tussen de korpschef en het personeel van de parketsecretariaten en de griffies, teneinde verdere tekortkomingen te voorkomen. Ze is minder formalistisch en getuigt van een mentaliteitswijziging die het werk van eenieder ten goede komt.

De wijze waarop dit toezicht door de andere procureurs des Konings wordt uitgeoefend is “reactief”. Dat houdt in dat de korpschef enkel optreedt wanneer een bijzondere situatie wordt vastgesteld of door een externe actor wordt aangeklaagd

4.8. Onttrekking van de zaak aan de rechter op grond van openbare veiligheid (651 Ger.W.).

“Alleen de procureur-generaal bij het Hof van cassatie kan op grond van openbare veiligheid vorderen dat de zaak aan de rechter wordt onttrokken.”

1. Doelstelling van de wet

Het wetsartikel verleent de procureur-generaal van het Hof van cassatie de exclusieve bevoegdheid om te vorderen dat een zaak aan de rechter wordt onttrokken wegens openbare veiligheid. Dit veronderstelt een situatie waarbij het onderzoek van een zaak door het gerecht waarbij zij aanhangig is, wanordelijkheden zou kunnen veroorzaken en de openbare rust verstoren.

Artikel 651 Ger. W. geldt enkel voor burgerlijke zaken. Strafzaken kunnen ook om reden van openbare veiligheid worden onttrokken aan de rechter, maar deze procedures worden geregeld door de artikelen 542 tot 552 van het Wetboek van Strafvordering en vallen dus buiten het kader van deze controlebevoegdheid van de HRJ.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

Het is uiterst zeldzaam dat toepassing wordt gemaakt van deze bepaling. Sinds de inwerkingtreding van de H.R.J. werd in elk geval geen enkele keer toepassing gemaakt van dit wetsartikel.

In het verleden werd de procureur-generaal bij het Hof van cassatie op de hoogte gesteld van het feit dat de openbare veiligheid in het gedrang zou kunnen komen door de minister van Justitie, die hem tevens om advies vroeg.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld?

Gezien er geen toepassing van deze wettelijke bepaling werd gemaakt, werden er geen tekortkomingen vastgesteld.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

Gezien de zeer uitzonderlijke toepassing van dit wetsartikel, acht de HRJ het niet nodig hierover aanbevelingen te doen.

4.9. Onttrekking van de zaak aan de rechter wegens langdurig beraad (652 Ger.W.).

“Wanneer de rechter gedurende meer dan zes maanden verzuimt de zaak te berechten die hij in beraad heeft genomen, vordert de procureur-generaal bij het hof van beroep dat de zaak hem wordt onttrokken.”

1. Doelstelling van de wet

De procureur-generaal bij het hof van beroep kan, wanneer een rechter gedurende meer dan zes maanden verzuimt de zaak te berechten die hij in beraad heeft genomen, vorderen dat de zaak hem wordt onttrokken en wordt verwezen naar een andere rechter overeenkomstig artikel 658 Ger. W.

Artikel 652 Ger. W. geldt enkel voor burgerlijke zaken. Voor strafzaken is geen wettelijke regeling voorzien en artikel 652 Ger. W. is hierop niet van toepassing.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

Het toezicht op de overschrijding van het beraad gebeurt door de eerste voorzitters van de hoven van beroep op volgende wijzen:

- wekelijkse controle van de stand van zaken (**Gent**);
- nieuw systeem waarbij de kamervoorzitters meer worden geresponsabiliseerd: in geval van achterstand zal de eerste voorzitter zich richten tot de kamervoorzitter, die op zijn beurt de betrokken magistraat aanspreekt, met hem naar een oplossing zoekt binnen de kamer en de nodige maatregelen neemt (bv. een planning opstellen en de nakoming ervan opvolgen, het tijdelijk inschakelen van referendarissen bij de rechter die achterstand heeft, tijdelijk de frequentie van de zittingen aanpassen, enz.). De eerste voorzitter behoudt zich het recht voor om tussen te komen indien de genomen maatregelen niet doeltreffend blijken te zijn. De kamervoorzitters maken ook jaarlijks een verslag over de werking en het beheer van hun kamer (**Brussel**);
- controle van maandelijkse statistieken (**Antwerpen**);
- het regelmatig opvragen van verslagen bij de rechtbanken (**Bergen**);
- signalering en rapportering door de voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg (**Luik**);

Het toezicht op de overschrijding van het beraad gebeurt door de eerste voorzitter van de arbeidshoven op volgende wijzen:

- controle van de zittingsbladen, waarop verplicht de oorzaak van de vertraging moet worden vermeld (art. 770, lid 3, Ger.W.) (**Brussel, Antwerpen, Gent, Luik**);
- via de wettelijke verplichting van de magistraat in kwestie om de eerste voorzitter op de hoogte te brengen indien het beraad langer dan drie maanden aanhoudt (art.770, lid 4, Ger.W.) (**Antwerpen, Gent, Bergen**);
- controle aan de hand van een georganiseerd formulier dat het mogelijk maakt verschillende gegevens bij te houden: statistieken, toezicht op de regelmatigheid van de werking van de kamers, opmerkingen over de ontwikkeling van rechtspraktijken. Dankzij dat controlesysteem, dat in 1996 werd ingevoerd en dat volgens de noden op het vlak van beheer en toezicht regelmatig wordt aangepast, is het mogelijk preventief op te treden en onmiddellijk te reageren, bv. door prioriteiten te stellen en het werk dienovereenkomstig te reorganiseren, enz. Voor de rechtbanken van het rechtsgebied: de hoofdgriffier van

elke rechtbank stelt maandelijks een activiteitenverslag met tal van gegevens op. Het kan ook gebeuren dat de voorzitters spontaan rapporteren (**Luik**);

- informele controle bij de verdeling van de zaken (bepaald in artikel 109 van het Gerechtelijk Wetboek), via permanent overleg met de kamervoorzitters, de raadsheren die de kamers voorzitten, de hoofdgriffier en de griffier van de rollen, en ook nog via de geïnformatiseerde lijsten. Onverminderd het toezicht door het openbaar ministerie, komt het initiatief om bij de eerste voorzitter van het arbeidshof aangifte te doen van de niet naleving van artikel 652 toe aan de voorzitters van de arbeidsrechtbanken (**Bergen**).

Het toezicht op de overschrijding van het beraad gebeurt door de procureurs-generaal bij de hoven van beroep en de arbeidshoven op volgende wijzen:

- de eerste voorzitter en de betrokken magistraat worden op de hoogte gebracht wanneer de termijn van beraad in een zaak de drie maanden overschrijdt. De procureur-generaal zorgt ook verdere opvolging m.o.o. regularisatie van de toestand (**Antwerpen**);
- de hiërarchische controle en de controle van de zittingsbladen (**Bergen**);
- controle van een maandelijks lijst met zaken waarin geen uitspraak werd gedaan binnen de twee maanden na het in beraad nemen. Dezelfde controle gebeurt door de procureurs des Konings voor de rechtbanken van eerste aanleg en door de arbeidsauditeurs voor de arbeidsrechtbanken. De meest verontrustende gevallen worden gesignaleerd aan de eerste voorzitter en worden opgevolgd m.o.o. regularisatie van de toestand (**Brussel**);
- een dienstnota bepaalt dat door de procureurs des Konings en de arbeidsauditeurs aan de procureur-generaal maandelijks inlichtingen worden verstrekt over zaken waarin de termijn van beraad meer dan drie maanden heeft overschreden. Een afzonderlijk verslag wordt tweemaandelijks opgemaakt van de zaken die na meer dan zes maanden nog zonder uitspraak zijn. Op vraag van de procureur-generaal deelt ook de hoofdgriffier van het hof van beroep tweemaandelijks alle zaken mee waarin de termijn van beraad met drie maanden werd overschreden. Elke magistraat bij het auditoraat-generaal dient de zittingsbladen te controleren van de zittingen die hem zijn toegewezen, zo wordt automatisch vastgesteld dat er niet binnen een redelijke termijn uitspraak wordt gedaan. (**Gent**);
- een driemaandelijks overzicht, opgemaakt door elke griffier bij het hof van beroep en overgemaakt aan de eerste voorzitter. Voor de rechtbanken van eerste aanleg gebeurt dit via de procureurs des Konings, dit wordt geregeld via een dienstbrief. De eerste voorzitter ontvangt van de voorzitters van de rechtbanken ook een overzicht van de situatie inzake overschrijding van de termijn. Door maandelijks nazicht van de zittingsbladen van het arbeidshof en op het niveau van de arbeidsrechtbanken door de arbeidsauditeurs die verslag uitbrengen aan het auditoraat-generaal indien nodig (**Luik**);

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

a) Overschrijdingen van de termijn en onttrekkingen in 2002 en 2003

De meeste procureurs-generaal bij de hoven van beroep maken melding van inbreuken in hun ressort (dus inbegrepen de rechtbanken van eerste aanleg, rechtbanken van koophandel, vrederechten en politierechtbanken) op de verplichting binnen de zes maanden uitspraak te doen:

Tabel nr. 1:

Ressort	Aantal zaken waarin de termijn van 6 maanden werd overschreden	Aantal keren dat de onttrekking werd gevorderd	Aantal onttrekkingen
Antwerpen	83	83	83
Brussel	- (1)	20-tal (2)	0 (3)
Bergen	22	22	22
Gent	Onbepaald (4)	0	0
Luik	0	0	0

(1) De procureur-generaal geeft geen cijfers en verwijst enkel naar het antwoord van de eerste voorzitter (zie verder).

(2) Alle gevallen deden zich voor bij dezelfde magistraat, een vrederechter.

(3) De procedure is voor alle gevorderde onttrekkingen nog lopende voor het Hof van cassatie.

(4) Volgens de procureur-generaal worden deze gevallen bijgehouden en opgevolgd in het kader van tuchtdossiers tegen de betrokken magistraten. Een juist aantal kan niet gegeven worden zonder tijdrovend telwerk.

De procureur-generaal van **Gent** stelt dat geen onttrekking werd gevorderd omdat hij er de voorkeur aan geeft de eerste voorzitter in te lichten van deze gevallen. Via zijn tussenkomst worden de betrokken magistraten aangespoord om hun achterstand in te lopen. In bepaalde gevallen werd door de procureur-generaal een tuchtvordering genomen en beval de eerste voorzitter een tuchtonderzoek. Op deze wijze kan de opgelopen achterstand worden ingelopen zonder dat andere magistraten extra belast worden met het afwerken van zaken van een collega.

De procureur-generaal van **Brussel** meent dat de onttrekking pas aangewezen is in het geval er serieuze reden zijn om aan te nemen dat de betrokken magistraat niet in staat zal zijn om binnen een redelijke termijn zijn opgelopen achterstand in te halen.

De procureur-generaal van **Luik** stelt dat in gevallen van langdurig beraad de tussenkomst van de eerste voorzitter volstaat, zonder dat de onttrekking moet gevorderd worden die nog een grotere achterstand met zich meebrengt.

De meeste eerste voorzitters van de hoven van beroep maken melding van inbreuken in hun ressort op de verplichting binnen de zes maanden uitspraak te doen:

Tabel nr. 2:

Ressort	Aantal zaken waarin de termijn van 6 maanden werd overschreden	Aantal keren dat de onttrekking werd gevorderd	Aantal onttrekkingen
Antwerpen	30 (1)	0	0
Brussel	838 (2)	38	38
Bergen	16 (3)	2	2
Gent	248 (4)	0	0
Luik	17 (5)	0	0

- (1) Hierin waren 7 magistraten betrokken.
- (2) Deze cijfers hebben enkel betrekking op het Hof zelf (de rechtsmacht): 353 zaken in 2002 en 485 zaken in 2003. Voor het gehele ressort worden geen cijfers meegedeeld.
- (3) Hierin waren 8 magistraten betrokken.
- (4) Het computersysteem dat gebruikt wordt om dit aantal op te zoeken, houdt rekening met het gerechtelijk verlov. Hierin waren 8 kamers met drie rechters betrokken en 9 alleenzettelende magistraten.
- (5) Deze cijfers hebben enkel betrekking op het Hof zelf (de rechtsmacht) en niet op het gehele ressort, waarvoor nog geen volledige cijfers beschikbaar waren. Meer precies gaat het om 14 zaken in 2002 en 3 zaken in 2003. Hierin waren 6 magistraten betrokken

De eerste voorzitter van **Gent** stelt dat, door het beperkte kader, in gevallen van overbelasting van de rol of ziekte van een rechter, geen beroep kan gedaan worden op de andere magistraten die zelf al zwaar belast zijn **en** aan wie geen bijkomende inspanningen mogen gevraagd worden. Bovendien brengt een eventuele herbedeling heel wat problemen met zich mee: heropening van de debatten, heroproepen van de partijen, nieuwe pleidooien, ...

In **Bergen** leidde de onttrekking in één geval ook tot het ontslag van een plaatsvervangend raadsheer in het hof van beroep.

De meeste procureurs-generaal bij de arbeidshoven melden geen inbreuken in hun ressort (dus inbegrepen de arbeidsrechtbanken) op de verplichting binnen de zes maanden uitspraak te doen:

Tabel nr. 3:

Ressort	Aantal zaken waarin de termijn van 6 maanden werd overschreden	Aantal keren dat de onttrekking werd gevorderd	Aantal onttrekkingen
Antwerpen	0	0	0
Brussel (1)	-	-	-
Bergen	0	0	0
Gent	Een 10-tal	0	0
Luik	0	0	0

(1) De procureur-generaal deelt geen gegevens mee over het ressort van het arbeidshof.

In het geval van **Gent** sleepte het beraad aan omdat de betrokken rechter het slachtoffer was geweest van een verkeersongeval. Oorspronkelijk leken de letsels niet zeer ernstig waardoor zich geen maatregelen opdrongen. Toen bleek dat het herstel minder vlot liep dan gedacht, werden de debatten heropend voor een andere rechter.

De meeste eerste voorzitters van de arbeidshoven maken geen melding van inbreuken in hun ressort op de verplichting binnen de zes maanden uitspraak te doen:

Tabel nr. 4:

Ressort	Aantal zaken waarin de termijn van 6 maanden werd overschreden	Aantal keren dat de onttrekking werd gevorderd	Aantal onttrekkingen
Antwerpen	0	0	0
Brussel	Onbepaald (1)	-	-
Bergen	0	0	0
Gent	0	0	0
Luik	8 (2)	0	0

(1) Volgens de eerste voorzitter zijn er overschrijdingen vastgesteld, maar er wordt niet meegeedeeld in hoeveel zaken. Het zou wel maar om 1 magistraat gaan.

(2) Meer precies gaat het om 4 zaken in 2002 en 4 zaken in 2003. Hierin waren 2 magistraten betrokken.

In het geval van **Brussel** onderging de bewuste magistraat heelkundige ingrepen met zware gezondheidsproblemen tot gevolg. Thans doet de magistraat, wiens gezondheidstoestand verbeterd is, de nodige inspanningen en werd de achterstand ruimschoots ingehaald. Nauwkeurig toezicht blijft van kracht.

b) Opgegeven redenen voor de overschrijding van de termijn van zes maanden:

Naast individuele problemen, zoals (langdurige) ziekte en overbelasting van de individuele magistraat (bv. door zware zaken die een ruim beraad vragen), worden voor de overschrijding van de termijn ook structurele problemen aangehaald, zoals:

- de overbelasting van de rol;
- de hoge werkdruk;
- laattijdige benoemingen, met als gevolg gedurende lange tijd een onvolledig kader;
- niet invulling van het kader van referendarissen;
- de ontoereikendheid van het kader en de afwezigheid van toegevoegde rechters in het ressort;
- de ontoereikendheid van het kader t.o.v. de werklust;
- gebrek aan lokalen en ondersteunend personeel.

De oplossing van deze problemen hangt vaak niet uitsluitend af van de gerechtelijke overheden, maar bij voorbeeld ook van de minister van Justitie en/of het parlement (kaderinvulling en -uitbreiding).

c) Andere maatregelen dan de onttrekking:

Uit de informatie die de Hoge Raad sinds zijn oprichting in dit kader mocht bekomen, blijkt dat de overschrijding van de termijn van zes maanden meestal op een andere manier wordt aangepakt dan door de onttrekking van de zaak aan de rechter. De onttrekking zelf wordt enkel voorbehouden voor uitzonderlijke gevallen.

De maatregelen die de eerste voorzitters nemen om zo snel mogelijk uitspraak te bekomen in deze zaken zijn divers:

- mondelinge of schriftelijke aanmaningen, zoals een brief om uitleg, een uitnodiging voor een gesprek, het maken van concrete afspraken;
- een schriftelijke aanmaning tot spoed, prioritaire behandeling van de zaak en een strikte opvolging van het gevolg dat aan deze aanmaning wordt gegeven;
- het dreigen met tuchtmaatregelen;
- het opstarten van een tuchtprocedure, die uiteindelijk ook geleid heeft tot een disciplinaire sanctie;
- de tussenkomst van de eerste voorzitter in samenspraak met de directe korpschef;
- preventieve maatregelen om overschrijding van de termijn te vermijden: zodra men weet dat een magistraat zijn werkzaamheden wegens ziekte niet kan voortzetten, worden zijn dossiers opnieuw verdeeld. Er wordt met alle partijen contact opgenomen en met hun beschikbaarheid rekening gehouden om de zaken die op afhandeling wachten

onmiddellijk een nieuwe rechtsdag te geven. Op het vlak van de organisatie worden maatregelen getroffen en de partijen worden steeds verwittigd wanneer de uitspraak vertraging oploopt;

- het bespreken van het geval met de betrokken magistraat en individuele maatregelen nemen om deze vertraging in de toekomst te vermijden.

Deze maatregelen leiden volgens de eerste voorzitters over het algemeen tot de prioritaire afhandeling van de probleemdossiers en een grotere inspanning bij de betrokken magistraten om verdere achterstand te vermijden.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

- Vooreerst dient opgemerkt dat de bevraging van de korpschefs weinig betrouwbare cijfergegevens oplevert, vooral wat betreft het juiste aantal overschrijdingen van de beraadtermijn van zes maanden en het aantal gevorderde en uitgesproken onttrekkingen. De cijfers die de zetel ons meedeelt verschillen bijna altijd van de cijfers die het openbaar ministerie opgeeft (zie hiervoor de tabellen onder punt 3.). Betrouwbare cijfergegevens zijn uiteraard noodzakelijk om de juiste draagwijdte van deze problematiek in te schatten. Wij kunnen niet anders dan hopen dat de beoogde informatisering in het kader van het phenix-project hierin op korte termijn enig soelaas zal bieden.
- Vanzelfsprekend is het voor de rechtzoekende van groot belang dat, wanneer zijn zaak in beraad is genomen, er binnen een redelijke termijn een vonnis of arrest wordt uitgesproken. Het behoort dan ook tot de fundamentele taken van de betrokken rechter om de wettelijke termijn van het beraad zo goed mogelijk te eerbiedigen en van de korpschef van die betrokken rechter om systematisch toezicht uit te oefenen op die naleving. Het stelselmatig niet naleven van deze termijn is immers een belangrijk signaal, hetzij van een disfunctioneren van een individuele magistraat, hetzij van een niet evenwichtige verdeling van de werklast binnen een rechtscollege. Een meer strakke opvolging, inclusief eenduidige registratie, dringt zich wel op vanuit de idee zo veel mogelijk pro-actief te werken.
- Uit de opgevraagde informatie kan worden afgeleid dat de gevallen van overschrijding van de termijn van zes maanden meestal anders worden opgelost dan door de onttrekking van de zaak. De - vaak informele - maatregelen lijken in de meeste gevallen te volstaan om tot een prioritaire afhandeling van de probleemdossiers te komen. Het doel wordt dus grotendeels bereikt zonder dat men dient over te gaan tot de onttrekking.
- De HRJ is van mening dat de onttrekking, als middel van interne controle, niet gestimuleerd moet worden. Het is niet wenselijk dat elke overschrijding van de termijn van zes maanden automatisch zou leiden tot het instellen van een vordering tot onttrekking van de zaak aan de rechter.³ De onttrekking kan weliswaar noodzakelijk zijn, maar wordt door de procureurs-generaal terecht voorbehouden voor uitzonderlijke gevallen. Het is hun taak om in concreto te onderzoeken welke factoren geleid hebben tot de overschrijding van de termijn (de aard en complexiteit van de zaak, de werklast, de persoonlijke situatie van de betrokken magistraat,...) en na te gaan of een onttrekking van

³ Dit standpunt werd eveneens geformuleerd in het advies van de Hoge Raad met betrekking tot het wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 648, 652, 654, 655 en 656 van het Gerechtelijk Wetboek, met het oog op de vereenvoudigde onttrekking van de zaak aan de rechter die gedurende meer dan zes maanden verzuimt de zaak die hij in beraad heeft genomen, te berechten. Dit advies werd verleend op vraag van de voorzitter van de Senaat en werd goedgekeurd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 23 juni 2004. Het volledige advies is consulteerbaar op de website van de Hoge Raad (<http://www.hrj.be>).

de zaak aan de rechter zich opdringt, dan wel of het aangewezen is andere maatregelen te nemen. Vertaling : opgelet, zin weggevallen!

Men mag immers niet blind zijn voor de nadelen verbonden aan de onttrekking, zowel voor de rechtszoekende als voor de magistratuur. Na onttrekking moet de zaak immers opnieuw behandeld worden door een andere rechter, wat automatisch een nieuw uitstel met zich meebrengt (nieuwe fixatietermijn, nieuwe pleidooien, nieuwe beraadtermijn,...) en bijkomende kosten (vooral advocatenkosten). Tenslotte zal de magistraat die achterstand kweekt, worden ontlast, terwijl magistraten die geen achterstand hebben - maar ook de handen vol hebben - bijkomend worden belast.

4.10. De wraking (art. 838 Ger.W.).

“Binnen drie dagen na het antwoord van de rechter die weigert zich van de zaak te onthouden of bij gebreke van een antwoord binnen die termijn, zendt de griffier de akte van wraking en de verklaring van de rechter, indien er een is, aan de procureur des Konings wanneer het een vrederechter of een rechter van de politierechtbank betreft, aan de procureur-generaal bij het hof van beroep wanneer het een lid van de rechtbank van eerste aanleg, van de arbeidsrechtbank of van de rechtbank van koophandel betreft, aan de procureur-generaal bij het Hof van cassatie wanneer het een lid van het hof van beroep of van het arbeidshof betreft of wanneer het een lid van het Hof van cassatie betreft.

Over de wraking wordt binnen acht dagen in laatste aanleg uitspraak gedaan door de rechtbank van eerste aanleg, door het hof van beroep, door het arbeidshof of door het Hof van cassatie, naar gelang van het geval, op de conclusie van het openbaar ministerie, nadat de partijen beoorloofd zijn opgeroepen om hun opmerkingen te boren.

Indien daarenboven een geldboete wegens kennelijk onontvankelijk verzoek verantwoord kan zijn, wordt, bij dezelfde beslissing, een rechtsdag bepaald op een nabije datum, waarop alleen dit punt zal worden behandeld. De griffier roept de partijen bij gerechtsbrief op om tegen die datum hun opmerkingen schriftelijk mee te delen.

De geldboete bedraagt 125 EUR tot 2500 EUR. De Koning mag het minimum- en maximumbedrag om de vijf jaar aanpassen aan de kosten van het levensonderhoud. De geldboete wordt geïnd door de Administratie der Registratie en Domeinen met aanwending van alle middelen van recht.

Binnen achtenveertig uren na de beslissing doet de griffier ze aan de partijen betekenen door de deurwaarder die de rechtbank of het hof daartoe aanstelt.”

1. Doelstelling van de wet

Een partij die meent dat er redenen tot wraking bestaan tegen een rechter, heeft de mogelijkheid een vordering tot wraking in te stellen. De akte van wraking wordt binnen de vierentwintig uren overhandigd aan de gewraakte rechter, die ofwel kan berusten in de wraking ofwel kan weigeren zich van de zaak te onthouden. Indien de rechter weigert zich van de zaak te onthouden of niet binnen de door de wet opgelegde termijn antwoordt, wordt binnen de acht dagen in laatste aanleg uitspraak gedaan door de rechtbank van eerste aanleg, het hof van beroep, het arbeidshof of het Hof van cassatie, naar gelang het geval.

Op deze wijze kan de rechtbank controleren of een rechter, tegen wie er een reden van wraking zou bestaan, ten onrechte weigert zich van de zaak te onthouden.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

Het Gerechtelijk Wetboek voorziet dat binnen de drie dagen na het antwoord van de rechter die weigert zich van de zaak te onthouden of bij gebreke van een antwoord binnen die termijn, de griffier de akte van wraking overmaakt aan het openbaar ministerie, dat de zaak aanhangig maakt voor het bevoegde rechtscollege.

De zaken worden dus automatisch voorgelegd aan de rechtbank of het hof, die uitspraak doet over de wraking.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld?

In de jaren 2002 en 2003 werd bij het Hof van cassatie 53 keer de wraking gevorderd.

Twee keer werd de wraking ook uitgesproken, telkens ging het om een verzoek tot wraking ingesteld op grond van art. 828, 1° Ger. W. (wettige verdenking).

In het eerste geval werd een voorzitter van een assisenhof gewraakt omdat hij tijdens de debatten van een zaak een advocaat tot de orde geroepen had in bewoordingen die afbreuk deden aan zijn onpartijdigheid. In het tweede geval werd een magistraat gewraakt omdat hij in openbare zitting bij de rolregeling zijn mening had uitgedrukt omtrent de uitlegging van een arrest van het Arbitragehof, wat de afwijzing van de voor hem aanhangige eis impliceerde.

De wraking werd daarnaast eenenvijftig keer verworpen. Zij werd gevorderd op verschillende rechtsgronden:

- drieëndertig keer op grond van wettige verdenking (art. 828,1° Ger. W.). Hierin zijn tevens begrepen alle verzoeken die te algemeen, onverstaanbaar en/of onduidelijk waren om een preciezere kwalificatie van de rechtsgrond te bepalen;
- tien keer op grond van de hoge graad van vijandschap (art. 828, 12° Ger.W.);
- drie keer op grond van het feit dat de rechter vroeger kennis heeft genomen van de zaak (art. 828, 9° Ger.W.);
- drie keer op grond van het feit dat in hun naam een geding aanhangig is voor een rechtbank waarin een van de partijen rechter is; indien zij schuldenaar of schuldeiser van een der partijen zijn (art. 828, 5° Ger. W.);
- twee keer op grond van het feit dat de rechter of zijn echtgenoot persoonlijk belang bij het geschil heeft (art. 828, 2° Ger. W.).

De wraking werd onder meer verworpen omdat het verzoek niet aan de vormvoorschriften voldeed, omdat geen toelichting werd verstrekt over de ingeroepen “hoge graad van vijandschap” of “persoonlijk belang”, omdat de wraking betrekking had op een zaak waarin reeds een eindbeslissing werd gewezen, omdat de ingeroepen middelen niet de magistraten betroffen maar alleen een kritiek inhielden op hun voorgaande beslissingen of omdat de verzoeker geen procespartij was.

In zeventien van deze afgewezen gevallen werd door het Hof van cassatie bovendien een geldboete opgelegd wegens kennelijk onontvankelijk verzoek tot wraking.

Bij het Hof van beroep te **Antwerpen** werd de wraking vijfmaal gevorderd, namelijk tweemaal op grond van art. 828,3° Ger. W. (rechter heeft vroeger reeds kennis genomen van het geschil), tweemaal op grond van art. 828, 11° Ger. W. (rechter is als getuige opgetreden, door een partij op haar kosten ontvangen of heeft geschenken van haar aangenomen) en eenmaal zonder aanduiding van een wrakingsgrond.

De vordering werd telkens afgewezen, onder meer omdat het wrakingsverzoek werd ingediend na aanvang van de pleidooien terwijl de eventuele redenen van wraking ervoor zijn ontstaan, wegens schending van het voorschrift dat de in het verzoek tot wraking aangehaalde feiten voldoende duidelijk en bepaald moeten zijn en de vaststelling dat geen in artikel 828 Ger. W. specifiek geformuleerde wrakingsgronden in het verzoekschrift worden aangehaald ten aanzien van de gewraakte rechters.

In **Gent** werd de wraking 8 keer opgeworpen. Tweemaal op grond van artikel 828, 9° Ger. W. (de rechter heeft raad gegeven, gepleit of geschreven over het geschil) en zesmaal op grond van artikel 828, 12° Ger. W. (hoge graad van vijandigheid).

Het verzoek tot wraking werd telkens afgewezen, onder meer wegens onontvankelijk door gebrek aan hoedanigheid en belang en omdat ten onrechte werd gesteld dat de rechter blijk zou hebben gegeven van partijdigheid, gebrek aan integriteit en beroepsernst.

Tweemaal werd de wraking opgeworpen ondanks het feit dat de gewraakte magistraat intussen had berust en in diens vervanging werd voorzien. Beide zaken werden zonder voorwerp verklaard. Inmiddels werd de betrokken instantie “op benaerstiging van het parket-generaal verzocht dergelijke verzoekschriften niet meer aan het hof over te maken, zoals uit de wet volgt”.

Eenmaal werd een partij tot een geldboete veroordeeld wegens kennelijk onontvankelijk verzoek tot wraking.

Voor het Hof van beroep te **Brussel** werd in 2002 en 2003 de wraking 19 keer gevorderd.

Tweemaal werd de wraking uitgesproken. Eenmaal op grond van art. 828, 9° Ger. W., waar een rechter werd gewraakt omdat hij in zijn hoedanigheid van onderzoeksrechter, belast met een ander dossier, op de hoogte was van feiten die (on)rechtstreeks te maken hadden met het dossier van verzoeker. De rechter kon dus worden beïnvloed door elementen van buiten het dossier waarover hij een uitspraak moest doen en waartegen verzoeker zich niet kon verdedigen. Eenmaal op grond van art. 828, 12° Ger. W., omwille van een hoge graad van vijandschap.

Zeventienmaal werd de wraking gevorderd maar afgewezen. Soms werd de vordering ingesteld op basis van meerdere rechtsgronden. Negenmaal werd ze gevorderd op grond van art. 828, 12° Ger. W. (hoge graad van vijandschap), zesmaal op grond van art. 828, 1° Ger. W. (wettige verdenking), viermaal op grond van art. 828, 9° Ger. W. (het feit dat de rechter vroeger kennis heeft genomen van de zaak), viermaal zonder vermelding van een grond en tweemaal op grond van art. 828, 6° Ger. W. (een crimineel geding is gevoerd tussen de rechter en een van de partijen, of hun echtgenoten, bloed- of aanverwanten in de rechte lijn).

In één geval leidde de afgewezen vordering tevens tot de veroordeling tot een geldboete wegens kennelijk onontvankelijk verzoek.

In **Luik** werd de wraking 13 keer opgeworpen.

Tweemaal werd de wraking uitgesproken, eenmaal op grond van artikel 828, 1° Ger. W. (wettige verdenking) en eenmaal op grond van art. 828, 9° Ger. W. (de rechter heeft vroeger reeds kennis genomen van de zaak).

Elf keer werd de wraking afgewezen. De vordering was zevenmaal gesteund op art. 828, 1° Ger. W. (wettige verdenking), driemaal op art. 828, 12° Ger. W. (hoge graad van vijandschap) en eenmaal op art. 828, 9° Ger. W. (de rechter heeft vroeger reeds kennis genomen van de zaak). Vooral art. 828, 1° Ger. W. geeft volgens de eerste voorzitter aanleiding tot de meest fantaisistische verzoeken.

In één geval werd tevens de geldboete opgelegd wegens kennelijk onontvankelijk verzoek.

De eerste voorzitter van **Bergen** deelt mee dat de wraking in de beschouwde periode geen enkele keer werd uitgesproken. Er kan volgens hem alleen sprake zijn van interne controle indien een rechter weigert om zich te onthouden van een zaak en het Hof hem naderhand ongelijk geeft. Hij geeft bijgevolg geen cijfers over het aantal verzoeken tot wraking die werden afgewezen.

Bij de arbeidshoven maakt enkel de eerste voorzitter van het Arbeidshof te **Brussel** melding van een arrest waarbij de wraking werd uitgesproken. De wraking werd toegewezen op grond van art.

828, 1° Ger. W. (hoge graad van vijandschap), de magistraat had zich nogal ongelukkig uitgelaten op de openbare terechtzitting.

In **Gent** werd eenmaal een verzoek tot wraking ingediend, maar bij de behandeling ervan trokken de verzoekers hun verzoek tot wraking in.

In **Luik** werd tweemaal een verzoek tot wraking ingediend, maar telkens afgewezen. De verzoeken waren gegrond op art. 828, 11° Ger. W. (rechter is als getuige opgetreden, door een partij op haar kosten ontvangen of heeft geschenken van haar aangenomen).

Bij de andere arbeidshoven werd in de beschouwde periode geen verzoek tot wraking ingediend.

In geen enkele Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg werd in 2002 en 2003 de wraking uitgesproken.

Van de Franstalige rechtbanken van eerste aanleg vermelden enkel de voorzitters van de Rechtbanken van Eerste Aanleg te **Doornik, Luik en Verviers** dat de wraking eenmaal werd uitgesproken. In alle drie de gevallen werd de wraking gevorderd op grond van art. 828, 1° Ger. W. (hoge graad van vijandschap). In **Luik** werd de wraking gevorderd omdat een plaatsvervangend rechter (advocaat) moest uitspraak doen in een zaak van betwisting ereloon van een advocaat. **Doornik** en **Verviers** geven geen informatie over de aard van de zaak.

In volgende rechtbanken van eerste aanleg werd de wraking eveneens gevorderd maar afgewezen:

- **Antwerpen:** eenmaal op grond van art. 828, 9° Ger. W. (de rechter heeft vroeger reeds kennis genomen van de zaak);
- **Aarlen:** eenmaal op grond van art. 828, 2° Ger. W. (de rechter of zijn echtgenoot heeft persoonlijk belang bij het geschil);
- **Charleroi:** eenmaal op grond van art. 828, 1° Ger. W. (wettige verdenking) en eenmaal op grond van art. 828, 11° Ger. W. (rechter is als getuige opgetreden, door een partij op haar kosten ontvangen of heeft geschenken van haar aangenomen);
- **Brugge:** in twee zaken werd de wraking opgeworpen maar afgewezen omdat er geen wrakingsgrond werd opgegeven, er geen sprake was van hoedanigheid of belang en het verzoek niet ter griffie werd neergelegd;
- **Gent:** viermaal op grond van art. 828, 12° Ger. W. (hoge graad van vijandschap), tweemaal op grond van art. 828, 11° Ger. W. (rechter is als getuige opgetreden, door een partij op haar kosten ontvangen of heeft geschenken van haar aangenomen), eenmaal op grond van art. 828, 9° Ger. W. (de rechter heeft vroeger reeds kennis genomen van de zaak). en eenmaal op grond van art. 828, 1° Ger. W. (wettige verdenking);
- **Leuven, Luik en Verviers:** telkens eenmaal op grond van art. 828, 1° Ger. W. (wettige verdenking);
- **Turnhout:** eenmaal op grond van art. 828, 1° Ger. W. (wettige verdenking) en eenmaal op grond van art. 828, 4° Ger. W. (de rechter of iemand van zijn familie heeft een geschil over een gelijksoortige aangelegenheid als waarover de partijen in geschil zijn);

Geen van deze zaken gaf aanleiding tot het uitspreken van een geldboete wegens kennelijk onontvankelijk verzoek tot wraking.

Tot slot kan nog vermeld worden dat waar de wraking werd uitgesproken dit in een enkel geval aanleiding heeft gegeven tot andere (structurele, individuele, disciplinaire,...) maatregelen vanwege de korpschef.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

De wraking is een middel dat door partijen kan worden aangewend tegen een magistraat die zich niet vrijwillig van een zaak onthoudt, terwijl hij dit volgens de verzoekers wel had moeten doen omdat zijn onafhankelijk of onpartijdigheid in het gedrang zou kunnen komen.

Het toezicht is slechts mogelijk na initiatief van de partijen. Het rechtscollege kan er immers enkel op toezien dat een rechter, tegen wie er mogelijk een reden van wraking bestaat, niet ten onrechte geweigerd heeft zich van de zaak te onthouden, wanneer dit hem wordt voorgelegd door middel van een vordering tot wraking.

Uit de vaststelling dat vorderingen tot wraking uitzonderlijk worden toegekend, mag worden afgeleid dat magistraten, tegen wie de wraking wordt gevorderd, zich over het algemeen terecht niet onthouden van de zaak.

Van de mogelijkheid die sinds oktober 2001 bestaat om een geldboete op te leggen in geval van kennelijk onontvankelijk verzoek, wordt zelden gebruik gemaakt, behalve dan door het Hof van cassatie, dat zeventien keer een geldboete oplegde. Mogelijk wordt het lichtzinnig opstarten van een wrakingsprocedure hierdoor ontmoedigd. Dit zal in de toekomst waarschijnlijk nog meer het geval zijn, als de vordering tot wraking ondertekend moet worden door een advocaat die al meer dan tien jaar bij de balie is ingeschreven (en niet meer door de partij zelf) en niet meer schorsend werkt als ze uitgaat van een derde⁴. In het verleden werd immers vastgesteld dat wrakingsverzoeken meermaals werden ingediend alleen maar om de normale rechtsgang ten gronde te belemmeren.

Een korpschef meent tenslotte dat de vragen van de Hoge Raad over de wraking een verkeerde indruk wekken. Er wordt namelijk niet gevraagd naar het aantal vorderingen tot onttrekking van de zaak aan de rechter en deze procedure zou volgens de voorzitter meer worden toegepast dan de wraking.

De Hoge Raad merkt op dat de wetgever als middel van interne controle enkel de onttrekking op grond van de openbare veiligheid (art. 651 Ger. W.) en de onttrekking op grond van het overschrijden van een beraadtermijn van zes maanden (art. 652 Ger.W.), heeft opgenomen in art. 259*bis*-14 Ger.W., dat deze controlebevoegdheid van de Hoge Raad regelt. De andere artikelen m.b.t. de onttrekking vallen dus buiten de controlebevoegdheid van de Hoge Raad, reden waarom hierover geen informatie werd opgevraagd.

⁴ Zie artikel 375 en 376 van de wet van 22 december 2003 (B.S. 31 december 2003) waarbij artikel 835 en 837 van het Gerechtelijk Wetboek worden vervangen.

4.11. Vernietiging wegens machtsoverschrijding (art. 1088 Ger.W).

“De handelingen waarbij de rechters en de ambtenaren van het openbaar ministerie, alsmede de tuchtoverheid van de openbare en ministeriële ambtenaren of van de balie hun bevoegdheid mochten hebben overschreden, worden, onverminderd de bepalingen van artikel 502, door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aangebracht bij dit hof, op voorschrift van de minister van Justitie, zelfs wanneer de wettelijke termijn voor de voorziening in cassatie verstreken is en geen enkele partij in voorziening is gekomen. Het hof vernietigt de handelingen, indien daartoe grond bestaat.”

1. Doelstelling van de wet

Het betreft hier een uitzonderlijke bevoegdheid van het Hof van cassatie en van de procureur-generaal bij het Hof van cassatie, zoals ook de artikelen 441 en 442 Sv. gelijkaardige bevoegdheden toekennen aan de procureur-generaal bij het Hof van cassatie.

Artikel 1088 Ger. W. stipuleert dat de handelingen waarbij de magistraten van de zetel en de magistraten van het parket (alsmede de tuchtoverheid van de openbare ministeriële ambtenaren of van de balie) hun bevoegdheid mochten hebben overschreden aan de procureur-generaal ter kennis worden gebracht “op voorschrift van de minister van Justitie”.

Dit artikel verleent aan de minister van Justitie een bevoegdheid tot tussenkomst in de rechtsbedeling die met de principes van de Grondwet weinig verenigbaar is. Vermits in de praktijk de minister van Justitie echter doorgaans geen initiatief zal nemen zonder vooraf de procureur-generaal te hebben geraadpleegd, blijven de principes van de scheiding der machten de facto gevrijwaard.⁵

Het Hof van cassatie mag zich enkel uitspreken over de machtsoverschrijdingen die door de minister van Justitie worden aangeklaagd. Geen andere middelen welke de procureur-generaal zou aanvoeren zijn ontvankelijk en het Hof mag zich ook niet uitspreken over van ambtswege opgeworpen middelen.⁶

De controlebevoegdheid ligt dus volledig in handen van de minister van Justitie.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

De procureur-generaal bij het Hof van cassatie bevestigt dat de procedure verloopt op aangifte van de minister van Justitie en dat in de praktijk inderdaad meestal eerst het advies van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie wordt gevraagd vooraleer aangifte te doen.

In het uitzonderlijke geval dat een particulier of een advocaat zich rechtstreeks tot de procureur-generaal richt, wordt hem gewezen op de specifieke bevoegdheid van de minister om de overschrijdingen van bevoegdheid aan te geven.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

Volgens de procureur-generaal bij het Hof van cassatie heeft de minister hem in de beschouwde periode vier keer geraadpleegd in het kader van dit wetsartikel. Dit leidde tot de aangifte van één

⁵ DUMON F., in Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, deel Gerechtelijk Recht, Afl. 17 (december 1987), Voorziening in Cassatie: art. 1088-1091 en art. 1117 – nr. 3, p.5.

⁶ HAYOIT DE TERMICOURT, *Les pourvois dans l'intérêt de la loi et les dénonciations sur ordre du ministre de la Justice*, nr. 13, p. 22 en nr. 24, p. 46 (Contra: JANSSENS, R., *Des pourvois dans l'intérêt de la loi*, 1908, p.9.

zaak, die de procureur-generaal dan ook bij het Hof van cassatie aanbracht en waarin het Hof ook effectief de vernietiging uitsprak wegens bevoegdheidsoverschrijding:

Het betreft een geval waarbij een plaatsvervangend rechter in de politierechtbank nagelaten had binnen een termijn van zes maanden uitspraak te doen in een reeks zaken. De oudstbenoemde rechter in deze politierechtbank, belast met de leiding van die politierechtbank, heeft daarop een beschikking genomen waarbij een andere politierechter werd aangewezen om de plaatsvervangend rechter op de terechtzitting van een burgerlijke kamer te vervangen, om de heropening van het debat te bevelen en de zaken (opgesomd in een lijst) die ab initio teruggenomen moesten worden, naar de algemene rol te verwijzen. Terzijde: tegelijkertijd was er in al deze zaken een vordering tot onttrekking aanhangig uitgaande van de procureur-generaal bij het hof van beroep op grond van artikel 648, 4° Ger. W.

Het Hof heeft die beschikking en alle daaropvolgende handelingen nietig verklaard.

Er werden naar aanleiding van deze zaak geen andere (structurele, individuele, disciplinaire,...) maatregelen getroffen.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

Aangezien deze procedure pas kan worden opgestart op aangifte van de minister van Justitie, is de rechterlijke orde afhankelijk van deze aangifte. De HRJ is niet bevoegd om toezicht te houden op de wijze waarop de minister deze aangifte doet. Uit de ontvangen informatie kan alleen worden afgeleid dat aan de aangifte van de minister gevolg werd gegeven.

4.12. Aangifte van rechterlijke beslissingen door de procureur-generaal op bevel van de minister van Justitie (art. 441 Wetboek van Strafvordering)

“Wanneer de procureur-generaal bij het Hof van cassatie, op vertoon van een uitdrukkelijk bevel, hem door de minister van Justitie gegeven, bij de kamer die kennis neemt van het cassatieberoep in criminele, correctionele en politiezaken, aangifte doet van gerechtelijke akten, arresten of vonnissen die strijdig zijn met de wet, kunnen deze akten, arresten of vonnissen worden vernietigd en de officieren van politie of de rechters kunnen, indien daartoe grond bestaat, vervolgd worden op de wijze bepaald in hoofdstuk III, titel IV, van dit boek..”

1. Doelstelling van de wet

Het betreft hier, net zoals bij het artikel 1088 Ger. W., een uitzonderlijke bevoegdheid van het Hof van cassatie en van de procureur-generaal bij het Hof van cassatie.

Volgens artikel 441 Sv. kan de procureur-generaal bij het Hof van cassatie enkel aangifte doen van gerechtelijke akten, arresten of vonnissen die strijdig zijn met de wet, “op uitdrukkelijk bevel van de minister van Justitie”. De aangifte gebeurt bij de kamer van het Hof van cassatie die kennis neemt van het cassatieberoep en kan leiden tot een vernietiging en zelfs vervolging van de officieren van politie of de rechters indien daartoe grond bestaat.

Op deze wijze kan controle worden uitgeoefend op de eventuele strijdigheid met de wet van akten, arresten of vonnissen.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

De procureur-generaal bij het Hof van cassatie kan pas aangifte doen van gerechtelijke akten, arresten of vonnissen die strijdig zijn met de wet, op vertoon van een uitdrukkelijk bevel, vanwege de minister van Justitie.

Net als bij artikel 1088 Ger. W. kan de procureur-generaal bij het Hof van cassatie dus weinig toezicht uitoefenen gezien het initiatief voorbehouden is aan de minister van Justitie.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

De procureur-generaal bij het Hof van cassatie meldt dat hij in de beschouwde periode, op uitdrukkelijk bevel van de minister van Justitie, driemaal aangifte deed van een vonnis en tweemaal van een arrest dat strijdig was met de wet.

De eerste voorzitter van het Hof van cassatie vermeldt drie aangiftes van een vonnis en één aangifte van een arrest.

Al deze aangiftes hebben elk geleid tot de (gedeeltelijke) vernietiging wegens strijdigheid met de wet.

In het eerste geval was er sprake van schending van het specialiteitsbeginsel van de uitlevering (vernietiging zonder verwijzing).

In een tweede geval was een beklaagde overleden op de dag van de uitspraak van het vonnis, terwijl een burgerlijke partijstelling gebeurde op een terechtzitting toen hij nog in leven was. Het aangegeven vonnis werd vernietigd voor wat de strafrechtelijke veroordeling van beklaagde betrof, maar het vonnis op burgerlijk vlak bleef voortbestaan (vernietiging zonder verwijzing).

In het derde geval werd een beklaagde veroordeeld met een probatieuitstel onder voorwaarden, zonder de duurtijd van dat uitstel te bepalen. Nu het uitstel een element van de veroordeling tot een hoofdstraf is, strekt de vernietiging zich uit tot de gehele veroordeling (vernietiging met verwijzing).

In het vierde geval werd een beklaagde een tweede maal veroordeeld wegens dezelfde feiten, zodat het tweede vonnis het algemeen rechtsbeginsel “non bis in idem” en artikel 14.7 van het Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten opgemaakt te New York op 19 december 1966 en goedgekeurd door de wet van 15 mei 1981 (BUPO) schendt (vernietiging zonder verwijzing).

In het vijfde geval had het arrest van een hof van beroep de wettelijke bepalingen inzake verzet en in het bijzonder artikel 187 van het Wetboek van Strafvordering alsook de regel “non bis in idem” geschonden door een hoger beroep, aangetekend door het openbaar ministerie tegen een (eerste) bij verstek gewezen vonnis, ontvankelijk te verklaren en de beklaagde te veroordelen, alhoewel dat vonnis teniet was gedaan ingevolge een (tweede) vonnis op verzet, dat in kracht van gewijsde was gegaan (vernietiging zonder verwijzing).

De vernietigde rechtshandelingen gaven geen aanleiding tot vervolging op de wijze bepaald in boek II, titel IV, hoofdstuk III Sv.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de H.R.J.

Zoals reeds gezegd is de HRJ niet bevoegd om toezicht te houden op de wijze waarop de minister ertoe komt bevel tot aangifte te doen. Uit de ontvangen informatie kan alleen worden afgeleid dat aan de bevelen van de minister gevolg werd gegeven.

4.13. Cassatie in het belang van de wet (art. 442 Wetboek van Strafvordering)

“Wanneer een hof van beroep of van assisen, of een correctionele rechtbank of politierechtbank een arrest of een vonnis in laatste aanleg heeft gewezen, dat vatbaar is voor cassatie, maar waartegen geen van de partijen binnen de gestelde termijn is opgekomen, kan de procureur-generaal bij het Hof van cassatie ook ambtshalve, en niettegenstaande het verstrijken van de termijn, aan het Hof van cassatie kennis ervan geven; het arrest of het vonnis zal vernietigd worden, zonder dat de partijen zich erop kunnen beroepen om zich tegen de tenuitvoerlegging te verzetten.”

1. Doelstelling van de wet

De procureur-generaal bij het Hof van cassatie kan een uitspraak, in laatste aanleg door een strafgerecht gewezen en vatbaar voor cassatie maar waartegen geen van de partijen is opgekomen, ook ambtshalve aanhangig maken bij het Hof van cassatie met het oog op de vernietiging ervan.

In tegenstelling tot de twee hiervoor besproken artikelen, heeft de procureur-generaal bij het Hof van cassatie hier wel de mogelijkheid om toezicht uit te oefenen, zonder dat een initiatief van de minister van Justitie nodig is.

2. Hoe wordt dit toezicht uitgeoefend ?

Dit middel van interne controle werd steeds aangewend op basis van verslaggeving door de procureurs-generaal bij de hoven van beroep aan de procureur-generaal bij het Hof van cassatie. Deze verslagen motiveren omstandig waarom een bepaalde beslissing zou dienen vernietigd te worden.

3. Welke tekortkomingen werden vastgesteld ?

In de jaren 2002 en 2003 werd geen toepassing gemaakt van dit wetsartikel.

4. Opmerkingen en aanbevelingen van de HRJ

In de praktijk lijkt de controlebevoegdheid gedeeltelijk in handen te liggen van de procureurs-generaal bij de hoven van beroep, die aan de procureur-generaal bij het Hof van cassatie rapporteren. De procureur-generaal bij het Hof van cassatie treedt zelf ook ambtshalve op, indien nodig.

Er zijn geen aanwijzingen dat deze vorm van controle niet bevredigend werkt. De Hoge Raad heeft verder geen opmerkingen of aanbevelingen.